

ZIVOT

Kultúrno - sociálny - časopis

Foto P. Haško

**ŤAŽKÁ A NAMÁHAVÁ CESTA ČAKÁ TÝCHTO MALÝCH
ODVÁŽNÝCH TURISTOV K TATRANSKÝM ŠTÍTOM. PO-
ZÝVAME I VÁS, MILÍ ČITATELIA, S NIMI DO TATIER.
TENTORAZ NA STRÁNKACH ŽIVOTA. SMER - BELAŠÉ
ŠTÍTY TATIER!**

říjen - október

5

ZPRÁVA O VOL'BÁCH

DO OV SPOLOCNOSTI NA SPIŠI

Dňa 10. augusta konala sa v obci Lapše Nižné volebná schôdza do Obvodného výboru za účasti všetkých skupín Spoločnosti na Spiši. Schôdza sa zúčastnili volení delegáti zo všetkých Miestnych skupín na Spiši, zástupcovia Ústredného výboru Spoločnosti a Okresného výboru PZPR. Odstupujúci Obvodný výbor a Revízna komisia prednesli zprávu o činnosti Obvodného výboru za uplynulé volebné obdobie. Po prednesení nového programu rozvinula sa široká diskusia, ktorej sa zúčastnili viacerí krajania. Do Obvodného výboru na Spiši boli zvolení:

JÁN MAGIERA — PREDSEDA
ANTON KOVALČÍK — PODPREDSEDA
JÁN MOLITORIS — TAJOMníK
JÁN ŠEVČÍK — POKLADníK
KAROLINA PIVOVARČíKOVÁ — ČLENKA OV
AUGUSTÍN BRYJA — ČLEN OV
FRANTIŠEK CHALUPKA — ČLEN OV

Za členov Obvodnej revíznej komisie boli zvolení:

SEBASTIAN MILON —
VOJTECH PIVOVARČíK
MÍCHAL KUŽEL
ANNA BALIGOVÁ
ANNA KURNÁTOVÁ

Náhradní členovia:

VENDELÍN BALČIRIAK
PETER GOREL

Sídlo Obvodného výboru i naďalej bola schválená obec Kacvín.

Ústredný výbor Spoločnosti vyslovuje vďaku ustupujúcemu Obvodnému výboru a revíznej komisii za ich obetavú prácu a novému výboru a revíznej komisii želá veľa úspechov v práci pre dobro Spoločnosti a našich krajanov na Spiši.

KOMUNIKAT KONKURSOWY

W I etapie konkursu „Żivota“ pod nazwą „Kto zdobędzie więcej prenumeratatorów KRAJAN MICHAŁ PETRASZEK z Krempach otrzymuje I nagrodę w postaci nowoczesnego roweru turystycznego za zdobycie

81 stałych prenumeratorów „Żivota“

Poza tym redakcja postanowiła przyznać 6 nagród dodatkowych. W drodze losowania nagrody otrzymali:

1. JAN MOLITORIS — z Kacwina — duży komplet aluminiowych garków kuchennych.
2. JAN MATEK z Trybsza — wysokiej jakości portfel skórzany.
3. AUGUSTYN BRYJA z Lapsz Wyżnych — zagraniczny komplet do pisania (wieczny ołówek i wieczne pióro).
4. BRONISŁAW KNAPCZYK z Orawki — importowaną teczkę z płyty.
5. IGNAC TOMALA z Piekielnika — wartościowe nakrycie stołowe na 6 osób.
6. CHALUPKA FRANCISZEK z Nowej Bialej — nowoczesny komplet do gotowania wraz z żyletkami.

Losowanie nagród odbyło się w lokalu redakcji w dniu 31 sierpnia 1958, a nie w Jabłonce jak to pierwotnie podano w komunikacie we wrześniowym numerze „Żivota“.

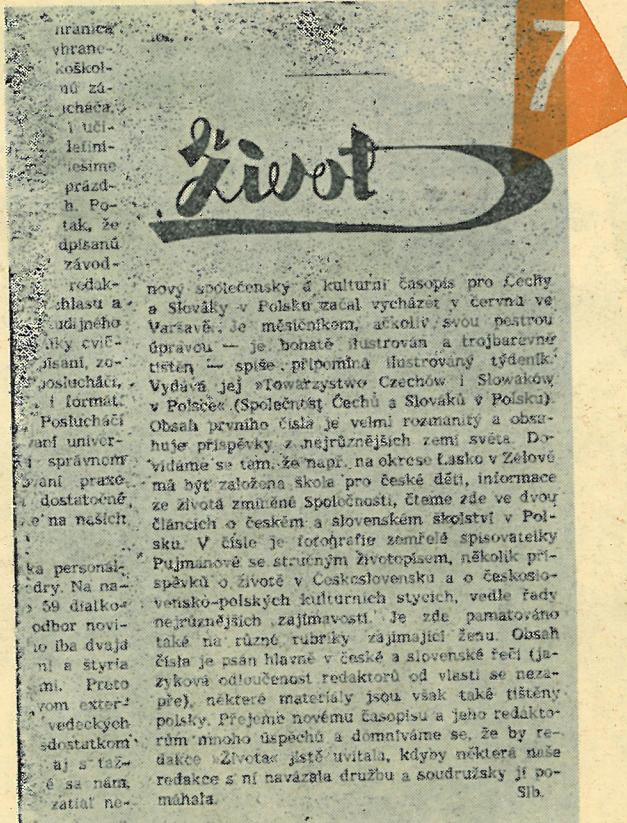
KONKURS TRWA DALEJ. Nadsyłajcie do redakcji Warszawa, Al. Jerozolimskie 47 II p. tel. 21-55-59 dalsze listy zdobytych prenumeratorów „Żivota“ na cały rok 1959!

Pierwszą nagrodę II etapu konkursu pod nazwą „Kto zdobędzie więcej prenumeratorów „Żivota“ na wyraźne żądanie czytelników i uczestników konkursu — będzie także rower turystyczny i wiele innych cennych nagród wzamian za tygodniowy wyjazd nad morze.

UWAGA!
 Zgłoszenia do II etapu konkursu Redakcja przyjmuje tylko do 15 stycznia 1959 roku.

ČS.novinář

ČESKOSLOVENSKÝ SVĚT

35

niku aj v pamäti na krajanskú na-vštavu až z Francie.

Pro krajany v Polsku

začal vycházet ve Varšavě kulturně sociální časopis „Život“, určený pro českou a slovenskou národnostní menšinu, bydlící v Polské lidové republice. Časopis je vydáván v české a slovenské řeči a vychází jednou měsíčně. Jeho obsah je bohatý a pestrý a vedle materiálů politických a zpravodajských je tu mnoho zajímavosti z nejrůznějších oborů a pořadny ženská, právnická, lékařská a podobně. Také dětem a mládeži je věnována celá stránka. Bohatý ilustrační doprovod k článkům a ohledná typografická úprava každého čísla jsou dalšími přednostmi časopisu, jehož vydavatelstvo a redakce si stanovily cíl: šířit mateřskou kulturu mezi našimi českými a slovenskými krajanými žijícími v Polsku.

CHCEME ŽÍT

Dospělí a jsou mezi námi ti, kteří 1. září 1939, pátého dne začátku II. světové války, teprve přišli na svět. Nepamatují se již na útisk a utrpení v letech okupace, kdy se hrdinství našeho národa často propětalo se smrtí a kdy začaly probleskovat paprsky osvobození.

Od okamžiku prvního výbuchu atomové bomby v Hirošimě zaměstnávají lidstvo dvě otázky: první odkrytí a opanování atomové energie, která otvírá neomezené možnosti před mirovým rozvojem techniky a zároveň zvýšení životní úrovně celého lidstva. Minulá léta však byly podnikány další zkoušky s nukleárními explozemi, které způsobují čiravu atmosféru, která obklopuje naši planetu a tím ohrožuje život lidí žijících i dalších pokolení. A to je ta druhá otázka, která nepokojí lidi bez rozdílu na politické smýšlení, náboženství, či národnosti.

Není pochyby, že většina lidí i států je proti dalším nukleárním zkouškám. Není přece možné, abychom si dobrovolně ještě za živa kopali hrob. Hlasy protestů, které se denně ozývají, donutily konečně k mezinárodnímu setkání ty osoby, které snad v té věci mají rozhodující hlas.

Konference atomových expertů ze států východních i západních, jež ukončila svoje porady dne 21. srpna tr., vydala zprávu, která je prvním důležitým krokem dopředu ve věci úplného zákazu nukleárních explozí. To, že zástupci vědy ze států s různými politickými presvědčeními jednomyslně potvrdili svoje názory, jež poslali svým vládám, mluví samo za sebe. Především je nutné podotknout, že je možnost úplné kontroly, kdyby nebyla v některých případech dodržena dohoda a ve zkouškách s nukleárními explozemi by se pokračovalo. Experti jsou toho názoru, že vedení kontroly by se měl ujmout mezinárodní orgán. Nemusíme čtenářům připomínat, že Sovětský svaz přerušil již v dubnu tr. všechny pokusy s nukleárními zbraněmi. V posledních dnech srpna tr. také Spojené státy americké prohlásily, že jsou sklonny přestat provádět pokusy s nukleárními explozemi.

Celý svět očekává nyní na následující, rozhodující krok států, disponujících nukleární energií, kterým bude úplný zákaz pokusů s nukleárními výbuchy, jež hrozí kataklizmem celého světa.

Podíváme-li se dnes zpět o těch dvacet letech, jistě dojdeme k závěru, který bude u všech stejný: nechceme válku! Chceme žít v míru, dočkat se zdravých vnučků a pravnuků! Chceme žít v přátelství se všemi národy a účastnit se výstavby naší vlasti!

POĽNO-HOSPODÁRSKE „TECHNIKUMY“

PRE „ŽIVOT“ PÍSE VEDÚCI PRÍPRAVY KÁDROV MINISTERSTVA SSSR V. SABODA.

Poľnohospodárstvo potrebuje mladú čerstvú krv — vyškolené poľnohospodárske kádre, ciborne vzdelaných mladých poľnohospodárov. Preto boli vo všetkých krajoch SSSR zriadené špeciálne poľnohospodárske školy zvané poľnohospodárske technikumy. Technikumy vychovávajú dnes pre sovietske poľnohospodárstvo desaťtisíce agronómov, včelárov, zootechnikov, obilninárov, zeleninárov, veterinárov, odborníkov lesného hospodárstva, vodohospodárov, mechanizátorov, strojníkov a mnoho iných odborov potrebných pre agrotechnickú kultiváciu zeme. Vyučovanie trvá 4—5 rokov a je bezplatné. Po ukončení technikumu dostanú jeho absolventi diplom odborníka na ten ktorý odbor a sú zaradení ako stredné odborné kádre. Okrem vlastnej špecializácie učia sa všetci poslucháči technikumu viesť auto, pracovať s kombajnom a vyznať sa v práciach elektrikárskych a inštalačierskych.

Tecnické učivo dopĺňajú si poslucháči technikumov prakticky v kolchozoch a sovchozoch. Desaťtisíce mladých chlapcov a dievčat pracuje cez leto pri zbere úrody, mlatbe, repných práciach, aby si priamo v „tére“ vyskúšali v škole získané vedomosti. Poslucháči tu samostatne riadia poľné práce a prevádzajú opravy v dielňach strojotaktorových staníc.

Odborová organizácia ako aj komsomolci starajú sa o to, aby budúci poľnohospodárski odborníci boli ľudia vysoko vzdelaní a všeobecne rozvinutí. Preto popri odbornej výchove sú na technikumoch literárne krúžky, krúžky umeleckej tvorivosti atď. Veľa miest vo výchovnom systéme školy patrí športu a televýchode. Chlapci a dievčatá zúčastňujú sa rôznych športových zápolení medzi jednotlivými technikumami. Fyzickú zdatnosť a otužilosť ako aj športové vedomosti budú môcť budúci poľnohospodári uplatniť vo svojom povolaní. Je veľa takých prípadov, že absolventi technikumov boli zakladateľmi a organizátormi športových klubov v kolchozoch a sovchozoch.

Vzdelení, odborne vyškolení odborníci — to je tá zdravá krv sovietskeho poľnohospodárstva. Tak napríklad Didi-Džichaižský poľnohospodársky inštitút Gružinskej SSR založený roku 1930 vychoval už 1624 poľnohospodárskych odborníkov. Z toho 438 pracuje vo funkcií mladších agronómov, 318 ako kolhozní účtovníci a ekonomisti, 110 absolventov ukončilo vysoké školy, 65 študovali na vysokých školách poľnohospodárskych a 25 na štátnej univerzite. Taká je „úroda“ jedného technikumu.

Dnes sú poľnohospodárske technikumy hlavným zdrojom prípravy odborných poľnohospodárských kádrov.

Stála poľnohospodárska výstava v Moskve.

Vedeckí skúmajú rádioaktivitu rastlín.

Zootechnik kolchozu „Vlasf sovietov“ Fedor Vovčenko je absolventom poľnohospodárskeho technikumu.

MOSKOVSKÉ ETUDY

S mestami je to tak trochu ako so ženami: Neznáme väbia, krásne okúzľujú, ďaleké rozzáhajú v kozúbkou srdca svetobežecké túžby: ísť ta a nevracať sa späť. Ženy i mestá... Nejedna vie rozochvieť membránu srdca, očariť tajomným príslľubom a exotikou.

Ale len jedna je čo potajme sa vkráda do snov, tá rodná, modrooká, lúbená tajne a v úzase. Ona — družka mladých liet, ktorú bohovia stvorili, aby od kolísky do šedín za-

plňala priestory plynúceho času v nás. Aby nám dala poznáť rozkoš prvých poznanií, prvých dotykov so svetom záhad a tajomstiev.

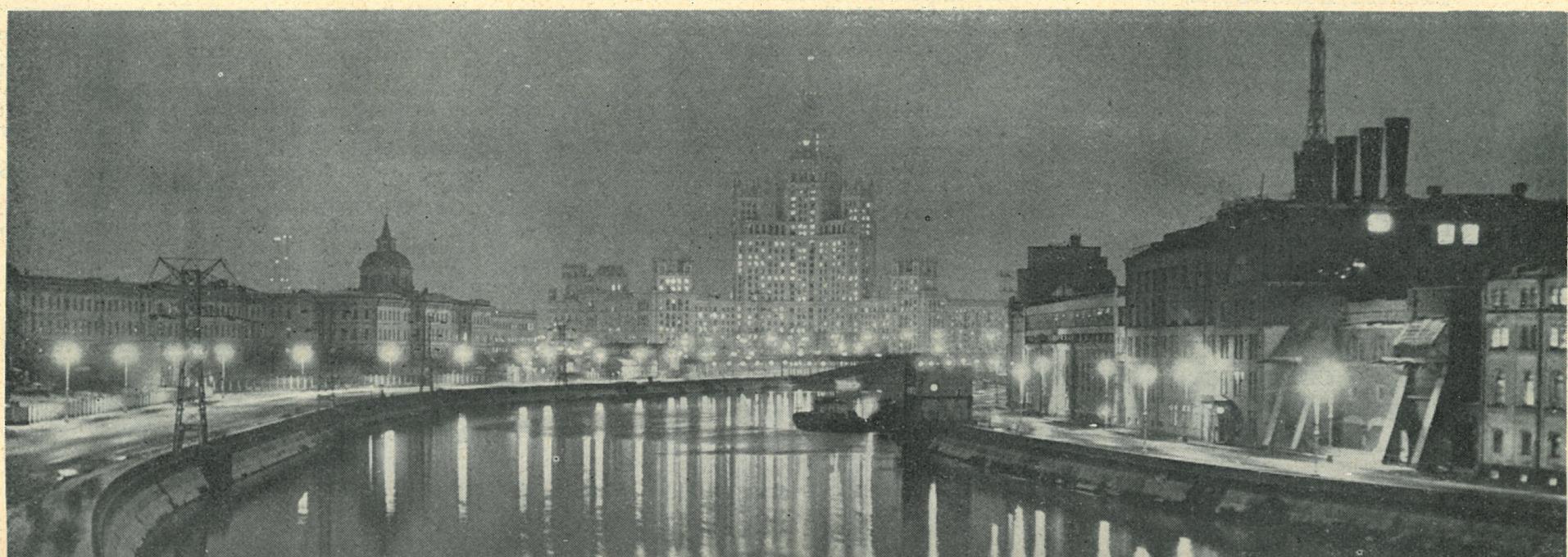
Možno je tak. Mestá sú ako ženy. Rovnako lúbené, rovnako obdivované a nedosiahnutelné. Tá prvá, modrooká ...tá moja, to si ty, Moskva. Mesto, ktoré je tak ľahko opúšťať.

Večer. Gorkého ulica zaplavená neónmi. Stojím mlčky a nehybne: okolo mňa buší tep všedného moskovského večera. Cengot elek-

tričiek, šum trolejbusov, tlmené sordino státičcov krokov. Všetko to poznám dôverne a predsa ma to napľňa vždy novým kúzľom. Akoby z promenád vytryskoval gejzír moskovského večera, ten neopakovateľný rytmus tohto mesta.

Stojím mlčky akýsi, prikovaný k asfaltu. Myslím si: sú mestá krásnejšie i zvodnejšie, ale Moskva je jediná, kde chcem žiť...

Afanasijs Kuroškin, Moskva

d r u h á a p o s l e d n á r e p o r t á ž

KDO BY SE UMĚL DOSTAT
Z PANCEROVÉ POKLADNY,
ZAMČENÉ NA OSM ZÁMKŮ,
BEZ POMOCI KLÍČU, HASÁ-
KŮ, „RAKŮ“ ATD?...

...KDO DOVEDE UTÉCI Z
VĚZEŇSKÉ KOBKY, S DVEŘ-
MI POBITÝMI KOVOVÝM
PLECHEM A STŘEŽENÉ ZÁ-
STUPEM DOZORCŮ?...

...KDO BY BYL STO DÁT SE
ZA ŽIVA POHŘBÍT V NOR-
MÁLNÍ RAKVI A NEJNOR-
MÁLNĚJŠÍM HROBĚ, 3 M
HLUBOKÉM, S POUTY NA
RUKOU A ZA NĚKOLIK MI-
NUT SE UKÁZAT NA PO-
VRCHU BEZ CIZÍ POMOCI A
JEŠTĚ SE ZEPTAT HROBAŘU
„CO JE NOVÉHO?“...

Obáváme se, že naši čtenáři budou podezírat, že si z nich chceme stílet. Můžeme vás však ujistit, že výše uvedená „kouzla“ jsou úplně pravdivá. Autorem jest umělec ilusionista Harry Houdini. Jak to dělal? Ba, chtěli bychom to sami vědět.

U jednoho z notářů v New Yorku je uschována zapečetěná krabička s nápisem: „Závěť Harryho Houdiniho, obsahující tajemství jeho povolání. Otevřít 6.IV.1974.“

Tak teprve za 16 let se všichni kouzelníci na světě budou moci dovedět ze 48 stránkového rukopisu, jakým způsobem dovezl uvádět v podiv svými kousky všechny „nevěřící Tomáše“. Tajemství jeho kousků nedovedl ještě nikdo rozšifrovat.

* * *

Když se 6. dubna 1874 maďarskému pastorovi Weiszovi, usazenému v městečku Appleton (USA) narodil syn Erik, rozhodl otec, že ho po dosažení plnoletosti, půjde v jeho stopách. Zprvu se zdálo, že plány starého Weisze budou uskutečněny.

Dítě se totiž značně lišilo od jiných dětí. Bylo tiché, hodné, vyhýbalo se všem práckám a šelmostvým kouskům — jedním slovem — báječný kandidát na pastora. Jednoho dne přijel do Appletonu cirkus. Za odměnu, že se Erik dobrě choval, vzala ho matka na představení. Když se vracel domů, hoch prohlásil:

— „Maminko, já také budu cirkusákem“...
— Pro Boha, — vykřikla matka. — Co ti to, dítě, přišlo do hlavy?

— Oni mají takové krásné šaty! — zašeptal zasněně chlapec.

Roku 1883 přijel do Appletonu zase tentýž cirkus. Onoho dne se starý Weisz svátečně oblékl, vzal syna za ruku a odešel a ním směrem ke stanu, který byl zdaleka viditelný.

— Pane řediteli, — řekl nesmíle vousatému muži. — Nechtěl byste přijmouti mého syna do učení?

Vousáč se chvíli díval na malou postavu výrostka a pak se zeptal:

— Čím bys chtěl být?

— Černokněžníkem — odpověděl bez rozmýšlení Erik.

Příští den bylo zapsáno do seznamu zaměstnanců círku nové jméno „Harry Houdini“ a do rubriky „vykonávané role“ bylo zaneseno „Černokněžník“...

Jistě není na světě mnoho lidí, kteří by dovedli navléci jehlu a potom šít pomocí palců u nohou. Harry Houdini čili Erik Weisz to dovedl bez obtíží. Talent? Zajisté, ale podložený velmi svědomitým cvičením.

Díky pracovitosti a vytrvalosti mohl Houdini provádět překvapující kousky. Na příklad to, že se dovedl dostat ze skříně, která byla zašlučena hřebíky, cvičil 12 týdnů. Začal tím, že trenoval ve vaně potápění. Po každé prodlužoval pobyt pod vodou, až nakonec vydržel 4 minuty. Již tato malá zkouška svědčí o „černokněžníkově“ vytrvalosti.

* * *

— Na světě neexistuje vězení, z nehož bych nebyl sto utéci — povíděl — Houdini žurnalistům, kteří ho navštívili u příležitosti jeho třicátých narozenin. Po několika dnech dostal telegram: „Zkuste to u nás, čekáme. Ředitel věznice Tower.“

Cela ponurého anglického vězení, z něhož se ještě nikomu nepodařilo sběhnout, měla stěny o síle 3 metrů. Inspектор ze Scotland Yardu svlékl Houdiniho do nahá a vlasnoručně ho přikul řetězy ke stěně. Načež zamkl dveře a zahradil je dřevěnou kládou. Potom hodil jeho šatstvo do vedlejší cely a zamkli ji rovněž.

— Až se budete nudit, křikněte na mne, jdu do svého pokoje — řekl Harrymu a odešel.

Za 11 minut uslyšel lehké klepání na dveře. Když je otevřel, uviděl před sebou oblečeného Houdiniho se zapálenou cigaretou v ruce.

M Á G O V

Bratislavské podzemí je veľmi rôznorodé. Patria doň nielen kryptové labirynty pod starými chrámami (napríklad dómske, kde sú pochovaní arcibiskupi — primasi, s vchodom zo svätoanenskej dómskej kaplnky) ale aj podzemné chodby, pivnice a zvyšky vodných komôr. Nejeden Bratislavčan navštívil obdivuhodné krypty františkánskeho chrámu, ba niektorým sa ešte pred niekoľkým rokom podarilo zostúpiť do kostnice pod kostolíkom svätého Mikuláša na Zámockom vrchu, ba i do labiryntu pod svätou Trojicou, kde je prekrásny oltárny freskový fragment. Okrem krypt je však v Bratislave mnoho podzemných priestorov úcelového pôvodu. Sú to predovšetkým pivnice, ktoré uveličujú návštevníka rozsiahlosťou, rozsietosťou pod celým starým mestom. Vznikali po vydani veľkej listiny privilegií a základnej listiny z roku 1921. Vtedy vlastnil každý majitel domu starého mesta osobitý vinohrad a tak popri hĺbení podzemných úkrytov pred hroziacim tureckým nebezpečenstvom vzniká i množstvo vinárskej pivnic. Takéto nájdeme pod Michalskou ulicou i pod príahlými bočnými uličkami — napríklad na mieste bývalého krajírskeho cechu na Klarisskej. K nim sa ešte neskôr vrátime. Teraz čosi o podzemných chodbach. Jednou z nich sa dostaneme priamo na Bratislavský hrad. Je to prístupná podzemná chodba spod renesančného domca na Zámockých schodoch, ktorý ľud prezýval „podzámockou radnicou“. Z Hradu viedol tiež strmhlav na Podhradie — Cukrmandel tunel, cez ktorý v roku 1918 utekali dezertéri rakúske — uhorskej armády usalašení v kasárni na Hrade. Je teraz zamurovaný, no stopu vchodu

TAJNÉ CHODBY POD BRATISLAVOU

PRAVDA A BÁJKY O BRATISLAVSKOM PODZEMÍ X VEDIE
TAJNÁ CHODBA POPOD DUNAJ?

nájdeme v samej blízkosti leopoldínskej (taktiež zamurovanej) brány. O mnohých ďalších chodbach vraví tradícia. Ich totožnosť bude možno overiť pri robení vykopávok. Jedna z nich má viesť smerom do vinohradov poza „Hausbergl“. Iná do mesta až k bývalej Laurinskéj bráne. Starší ľudia dokonca často hovoria o podzemnej ceste až na Pajstún ba i opačným smerom popod Dunaj na Hasenburg (Leányvár) v dnešnom Rakúsku. Historickou pravdou je, že Hasenburg, ktorý vidime ako sivý hranol z južnej terasy bratislavského hradu, dal postaviť cisár Žigmund, priaznivec mesta Bratislavy (erb, trhy, privilegiá) ako lovecký zámok. Spisovatelia sa hned zmocnili tejto témy a bájili o milostných návštěvách medzi obidvoma hradmi spomenutým podzemím.

Nemožno sa spoľahnúť na výpovede jednotlivcov, hoci sú v Bratislave ľudia, ktorí sa dušujú, že prešli chodbu až na lúčku pod hasenburskou strážnou vežou. Povedia vám aj rok (1912), keď sa vraj naposledy tade prešli dva študenti so svojím profesorom historie. No tieto zprávy treba prijať s rezervou. Ved' nikde nepracuje tvorivá fantázia človeka tak plodne, ako pri hľadaní podzemných chodieb. Kol'ko len legiend splodila o údajnej chodbe z františkánskeho chrámu do bývalého domu na terajšej Pugačevovej ulici (stará malá františkánska).

VLADIMÍR PLICKA

Foto Haško

U Škandinávskych susedov

OD „SLNEČNÝCH PAHORKOV“
PO POMNIK „POLSKÝCH
DIEVČAT“
(Od nášho vyslaného dopisovateľa)

Vybral som sa na prehliadku študentských internátov. Neviem či riaďom sprivedocu, alebo nedostatkom vlastnej iniciatívy — cesta ma zaviedla k objektom, ak nie už moderným a prepychovým, tak celkom iste vzhľadným a dostačujúcim. Na „Solbakkene“ čiže na „Slnečnom pahorku“ ukázali mi dvojizbový študentský byt s kúpeľňou a vari s tisíckou akýchsi super — novôt. Dokonca aj výhľad odtiaľ bol neobyčajný — priamo na rezidenciu vynikajúceho atómového fyzika Nielsa Bohra. Hľadel som a myslil som si plný závisti aký luxus

tu všade panuje — až kým som nezabúdil na druhý koniec mesta a nepreináčil svoje názory. Konkrétnie: do „Kofoeds Skole“ Bolo to čosi ako dobrovoľný výchovný ústav s internátom pre vykoľajenú mládež obojeho pohľavia. Bedač s celého mesta umývala si tu nohy, obšívala košeľu a reparovala darované zvršky.

Tam — v „Solbakkene“ bytné stalo závratnú sumu — 175 korún mesačne; a tu — za niekoľko činností na udržanie čistoty vlastného tela — kupón na teplú večeru. Je to zaujímavý a užitočný pokus. Taký kodaňský karenkizmus.

Zdržal som sa trošku na podrobno-stiach. Ony však najlepšie vyjadrujú atmosféru tejto zeme.

A všeobecne súdiac: Kodaň patrí k najkrajším mestám Škandinávska. Stvormiliónový, robotný a šanoblivý dánsky národ, ktorý okrem mora a výborného tranzitného položenia nemá takmer žiadnych prírodných bohatstiev, vyrobil si skutočný blahobyt. A to všetko na dokonale zorganizovanom a zmechanizovanom poľnohospodárstve, na rychlej, modernej lodnej doprave, medzinárodnom obchode a turistike.

Akýmsi charakteristickým znakom tejto „dánskej cesty k blahobytu a spokojnosti“ je ich pomer k susedom. I napriek tomu, že je Dánsko členom Atlantického paktu, aktívne hľadá cesty kultúnej a hospodárskej spolupráce so štátmi socialistickými — i s Poľskom. Sme tu dosť populárni a obľúbení, okrem toho že...

Tu by som vám chcel vlastne povedať o jednej veci veľmi neocakávanej a prekvapujúcej. Vedel som sice, že v Dánsku žije hodné Poliakov. To je v poriadku — ved' kdežde nie sú. Ale že tu majú takú tradíciu, to som veru nevedel.

V Kodani je malý tichý cintorín nedaleko obrovského pivovaru „Tuborg“ Je to „Cintorín hnutia odporu“. Na jednom z náhrobkov kameňov našiel som nápis: Poručík Lucjan Mašlocha — a vyšie: Poľský orol. Tak

som natrafil na stopu hnutia odporu v Dánsku, organizovaného miestnymi Poliakmi. Poručík Mašlocha spolu s manželkou bol jedným z jej organizátorov. Zahynuli doslovne na konci fašistickej noci.

Stopa ma zaviedla do severného Dánska do kraju Lolland. Tu, na ostrove Falster žije niekoľko tisíc poľských rodín. V Nakskove, Maribó, Nykobingu často počúť na ulici poľskú, (trošku archaickú a smiešnu) reč. Je tu niekoľko poľských škôl a dva spoločenské domy. Dokonca, aj v krajovom múzeu v Maribó sú dve či tri sály posvätené životu Poliakov. Poľské rodiny a predovšetkým poľské dievča-tá začali sa tu osídlovať veľmi dávno. Už koncom minulého storočia. Spôčiatku len na sezónové práce a neskôr na trvalo. Prichádzali biedni a neúčudo teda, že slovo „Poliak“ dlho znamenalo čosi, nie práve najpríjemnejšieho. Po-

tom prišli roky sedliackych štrajkov v ktorých tvrdá a príkladná vtrvalosť poľských nájomníkov zainponovala Dánsom. Tak vznikli dobre prosperujúce poľské hospodárstva v severnom Dánsku. Takže dnes slovo „Poliak“ je tu odznakou uznania a na námestí v Sakskobingu stojí pomník dvoch poľských dievčat.

„To sú poľské piger — poľské dievčatá“ — objasňuje mi usmievavá ženička z námestia. Tak vyzerali keď prichádzali sem pred rokmi.

Vracal som sa z Kodani cez ostrov Falster. Za oknami pádiaceho vlaku ostávali repné polia a tam kdesi ďalej i pomník poľských dievčat. Tých, čo prišli sem za kúskom chleba. To muselo byť skutočne veľmi dávno.

Text i fotografie
B. Kołodziejski

Nakskov
Keď prišiel do dánskeho mestečka Nakskov na počiatku tohto storočia nazýval sa Kadziola a dnes ho všeobecne volajú Kaziola, tak je to rádšie.

O f a j o m s t v á c h m a g i e

Námořníci zařizují na moři velmi rychle pohřby zemřelých na lodi. Zavazují je jednoduše do pytlů, k nichž přiváží kamen a vyhodí za palubu. Avšak s Houdinim, tehdy ještě žijícím, naložili mnohem hůře. Nahému spoutali ruce, naložili jej do těžké skříně, kterou pak zatoulkli čtyřcoulovými hřebíky, omotali řetězy, obložili pytle s pískem a hodili do moře. Po pěti minutách se překvapeným divákům ukázal Houdini napovrchu plavače k lodi.

Tyto a řada jiných kousků přinesly Harrymu slávu a lidé jej začali považovat za největšího mága světa. Našli se však také nevěříci Tomáši, kteří v něm viděli šarlatána, který využívá lidské naivitu. Jedním z takových skeptiků byl náčelník petrohradské „ochrany“. Když Houdini přijel do hlavního města carského Ruska, čekalo na něj na nádraží několik agentů.

— Mohl byste zkoušit svoje kouzla v kasetě? — Zeptal se uštěpačně náčelník „ochrany“.

— V jaké kasetě?

— Hned uvidíte.

Veselé jméno „kaset“ měla veliká kovová skříň, zvenčí zamýkaná. Měla malíčké zamířivoané okénko, kterým do ní padalo trochu světla. V této skříni byly převáženy nebezpeční zločinci. Houdini mu svázali ruce i nohy a vložili jej dovnitř. Před zamčením mu lékař prohlédl ústní dutinu, nemá-li tam snad nějaký tajný přístroj. Pro jistotu ovinuli strážníci skříň zvenčí řetězy. Asi za hodinu, když rozbařená společnost zapíjela mágovu porážku, objevil se Houdini ve dveřích jejich počaje. Všichni ztrnuli z leknutí. Někteří agenti se začali křížovat. Náčelník „ochrany“, Jenž se první vzpamatoval, vzal Harryho stranou a zeptal se ho:

— Rekněte mi, pane, nejste vy socialistou?

— Ne — odpověděl rozesmátý Houdini.

— Chvála Bohu. — Ale tak mezi námi, nemáte náhodu něco s čertem?..

— S padesáti, každý týden s jiným. — Odpověděl Harry.

Onoho večera přijel k Houdinimu do hotelu kníže Sergěj, jeden ze dvou set carových příbuzných.

Bez okolků nabídl Harrymu 500 zlatých rublů za vysvětlení „zázraku“, který udělal. Houdini bez vahnání odmítl. Kníže se mu za to chtěl pomstít.

Po čtyři týdny se nejlepší kováři z Petrohradu mučili se zhotovením speciální kovové skříně, opatřené dvanácti různými zámkami. Když skříň byla hotová, kníže pozval Houdiniho k sobě na zámek. Při večeři vešlo do sálu šest sloužících, kteří přinesli ohromný balík.

— Navrhují vám malíčkovou sázkou. — ozval se jedovatě kníže. — Sázím 1000 rublů proti jednomu dolaru, podaří-li se vám otevřít tuto skříně během jedné hodiny. Peníze jsou uvnitř.

Harry sázkou přijal. Poprosil jen, aby byl úplně svolen, co zamezilo veškeré podezření, že snad má u sebe nějaké náradí, a o zhasnutí světel. 40 minut trvalo v husté tmě hluboké ticho.

— Prosím o světlo. — ozval se konečně Houdini.

— Tak jste přece jen prohrál! — zavolal vítězoslavně kníže.

— Ne, ale nerad počítám peníze potmě...

Když se rozsvítily lampy, všechni přítomní uviděli Harryho, jak klidně vyndává zlaté peníze z otevřené skříně. Vedle leželo těch 12 nejrůznějších zámků.

To je strašné! — křičela hystericky žena, stojící v davu lidí na břehu řeky. Před několika minutami byl hozen otvorem v ledě do řeky sputaný Houdini. Diváky jímalo stále větší zděšení. Několik žen omdlelo. Nakonec dav protřel ohrazení kolem řeky.

— Musíme ho zachránit!

— Nedovolil, aby bylo něco podniknuto před uplynutím šesti minut — vyděchl na smrt bledý menager.

V tom okamžiku se ukázala v ledním otvoru mokrá hlava. Dvěma ruchy se Houdini dostal na břeh. Pouta zmizela.

Byl to jeho poslední výstup v Detroit. Policie mu totiž zakázala opakovat ten kousek.

* * *

10 000 dolarů byl největší honorář, jež dostal Houdini za své výkony. Přesněji řečeno, nebyla to odměna, ale sázka. Strašná sázka. Šlo tu o to, aby Harry přeskocil z jednoho letadla na druhé ve výši 1000 metrů.

— Byla to nejkraťší práce — řekl při inkasování sumy.

* * *

— Ten člověk musí mít nadpřirozenou sílu, která mu umožňuje přenášet tělo na jiné místo. — řekl o Houdinim Conan Doyle, slavný autor Sherlocka Holmesa.

— To, co dělá Houdini, nemá nic společného s lidskými možnostmi. On se vysmívá všem právům přírody — tvrdil slavný lékař dr. H. J. MacKenzie.

— V mém kousečku není nic zvláštního. Nemohu vám prozradit své tajemství, ale věřte mi, že se vše děje normálním způsobem, — smál se Houdini.

* * *

Když nadšené obecenstvo opouštělo největší sál v Montrealu, Houdini zpozoroval, že mu silně krváčí prst.

— To nic není — povíděl.

Po třech dnech se městský lékař sklonil nad jeho lůžkem a pokýval hlavou.

— Musíte být statečná — řekl Harryho ženě.

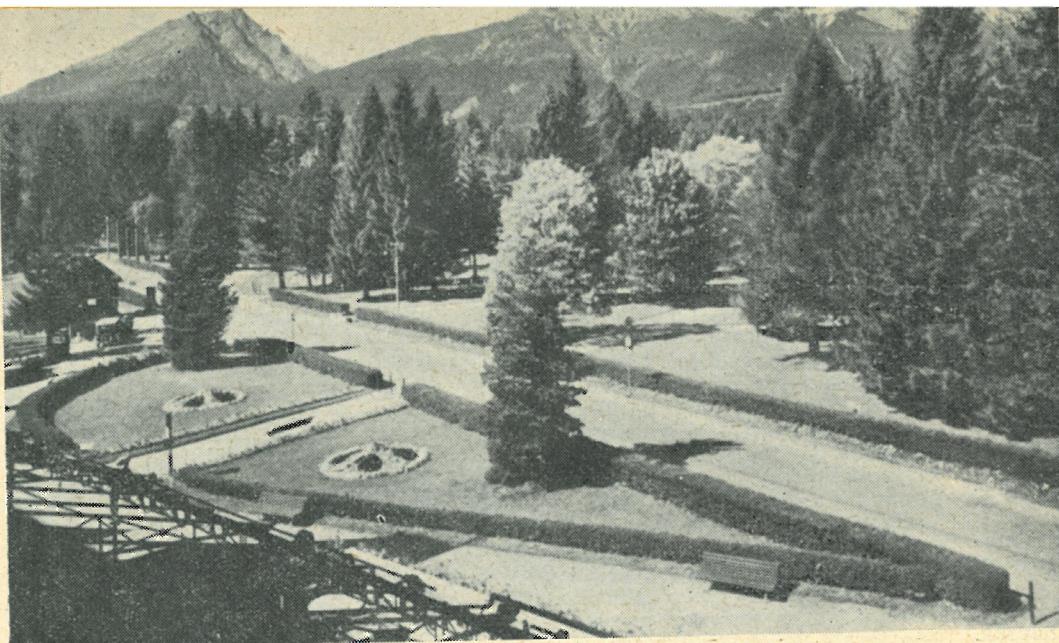
— To je již konec. Otrava krve. Zavolali jste mne příliš pozdě...

Houdiniho po 36-tileté karierě po prvé opustilo štěstí...

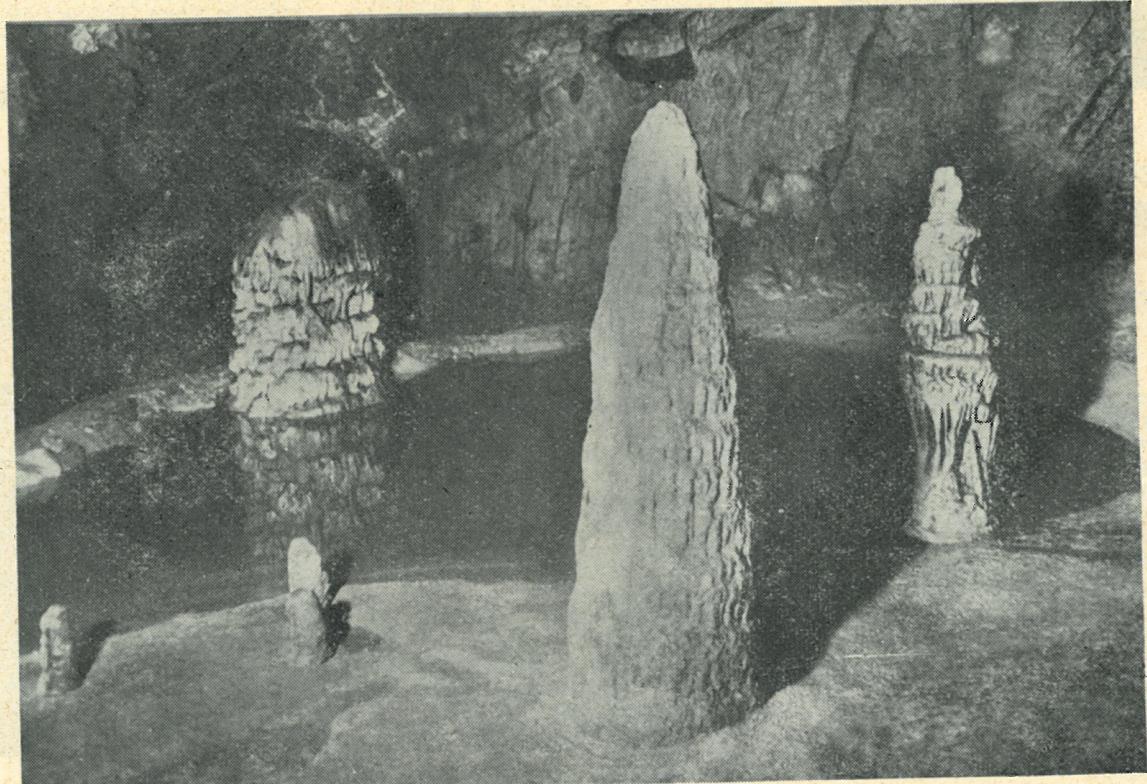
Dodnes je těžké si vysvětlit, jak Houdini mohl přeskocit z jednoho letadla do druhého. Dovíme se to za 16 let, až bude otevřena jeho závěť.

Houdini provedl neslychanou věc. Hlavou dolů visel 4 minuty v nádrži, naplněné vodou.

A Z Á V É T

v
podjeseň
sú
Tatry
najkrajšie

Bellasé štíty

Adam Adamec

Oko spočinulo na refaci hôr strácajúcej sa v beleniami a dynamiko pamäti roztočilo sa na plné obráchvíťach pracuje pamäť s väšou zberateľa a magnetu — pilinky spomienky nevynechá. Môj poľský menul na otcové slová: To sú naši bratia, máme blízmiem si navzájom. Je to pekná krajina tam na druhé. A ľudia sú srdční a pohostinní...

A mne sa vtačil do pamäti obrázok z detsva: dychížka pod horou s oknami, že ich nebodaj dlaňou bescení šarvanci vysedávali sme na priedomí pred chalúpkou a hltali rozprávky o chlapcoch-zbojníkoch a „čo má perečko belavé červený dolomán, valašku, karavdvoje“. A vysoko nad klenbou bosonohého a strapatéhovali nedozierne štíty Tatier s bielym homolom večného. Tam kdesi v drevenej jednotriekde sme sa učievali...

...Vysoké Tatry sú najvyšším pohorím Karpát a Gerlachom až 2663 metrov. V dobe ľadovej pokrýval biely rubáš ľadu hrubý miestami až 200 metrov. Láže Tatry stratili na výške okolo 500 metrov, ale zato manitesti a dvej romantických strmých údoli a krkolumi...

Tak akosi sme sa to učili v drevenej jednotriekde ked kukučky nám odkukávali čaro detských liet. Tatry...

Ajhlá, priblížili sa — ony k nám a či my k nim? I kráča smerom k Tatram myself sa tvrdočne vracia späť...

...Celé stá a tisícečia nevkročila seni ľudská noha rokmi usadili sa v Liptovskej a Spišskej kotline prví sa neodvážili vŕať do kráľovstva horských velik v hlbokom mlčaní. S pocitom hrôzy a tajomstva n k tým nedostupným končiarom na horizonte. Historicka začala sa až v našej ere — vysoké haldy škvary, mnohúlia a vykopavky nasvedčujú tomu, že to boli h ktorí porušili tajomstvo veľhorskej tisíc. V 16. a 17. pozornosť vedcov a stávajú sa tak predmetom ved-

NA TIGRE STRIEL'AT ZAKÁZANÉ

Sedia mlčky za stolom a popíjajú čaj, keď ich vyrúšim svojím príchodom. Som u lovecov tigrov na Čalekom východe, v malej poľovníckej osade Ariadné. Tito štyria, Alexej Ivaščenko, Ivan Gajčuk, Boris Moralevič a Dimitrij Dobroševskij tvoria poľovnícku brigádu.

Ariadné sa nachádza v úzkej dolinke pri malej ale divokej riečke Tudo-vaku. Hneď za osadou sa začína tajga. Udivuje farebnosťou rastlinstva a rozmanitosťou zveriny. Možno v nej stretnúť medveďa i diviaka, rysa i zubra, kožušinovú zver a dravcov, nad ktorými panuje mocný vládca — tiger.

Lov tigrov býva v zimných mesiacoch, keď na snehom poprásenej zemi zanechávajú tieto nebezpečné a zákerné dravce zreteľné stopy. V lete má každý člen brigády ešte jedno zamestnanie. Ivaščenko i Moralevič sú spojári, Dobroševskij je kombajnér a najstarší z lovecov — Gajčuk pracuje v kolchoze.

Prišiel som medzi nich, aby som sa podozvedal aké majú skúsenosti a zážitky z lovú na tigre.

— Už dávno poľujete na tieto nebezpečné dravce? — začínam rozhovor.

— V našej osade je skoro každý poľovníkom. Lenčo diefa stojí pevnejšie na nohách, už má v ruke pušku. Nemal som ani 13 rokov, keď pod mojím výstreľom padla prvá veverička, no na tigre chodím len päť rokov, — hovorí starší z lovco.

Loveci tigrov poznajú už dopodrobna „charakter“ tejto divokej šelmy. Kým medveď vie 2–3 dni prenasledovať svoju korisť, tiger má celkom inú metódu. Ukryje sa kdekoľvek v húštinách, pričupí sa a číha. Pochopiteľne, že útočí bleskúrychle, neočakávané. Takého mladého zubra odvlieče aj na pol kilometra.

Dotial však chodi tiger v tajge na lov, kým... Pravda, starú tigricu alebo tigra chytí živého je veľmi ťažko. Poľuje sa preto predovšetkým na mláďatá, ktoré majú ešte len okolo 100 kg.

Lenčo objavia loveci stopy tigr'e s mláďatmi (a nie je to každý deň), berú zbrane, psov, zásoby potravín a začína sa prenasledovanie. Tiger putoje a loveci za ním. Často to trvá i celý mesiac. Nocujú pod šírym nebom pri chníčku vatry.

A. ZYKOV

Poľovníci sa snažia oddeliť tigricu od mláďat. Keď sa to podarí, vypustia za mláďami tigričatmi psov. Potom nastáva boj. S konárm, drúkm treba povaliť dorastajúcu šelmu, zabezpečiť predné laby, ktoré sú najnebezpečnejšie.

Brigáda pracuje tak, že sputnaného tigra nechajú s jedným lovecom pri vatre a traja idú za ďalším. Je totiž isté, že ďaleko nezašiel. Mladý tiger obyčajne čaká na matku, kým neprinesie korisť.

Keď sú už mláďatá v zajatí poľovníkov, pustia ich do malého dreveného zrubu. Tu ich strážia, kým neprídu z osady povozy s klietkami. Zo základne tigre prevážajú do Vladivostoku a ostatných miest v oceľových klietkach.

Všetko neprebieha hladko, ako sme tu opísali. Ešte ju tu tigrica. Obchádzca a sleduje výpravu, ktorá vynáša mláďatá z tajgy. V blízkosti ľudu často počúť jej vyhrážajúci rev. Poľovníci sa držia pohromade a v prípade nebezpečia zaháňajú tigricu výstreľmi do vzduchu.

Pýtam sa poľovníkov, či majú dáke zážitky, dobrodružstvá z lovú.

— Hocikolke, — hľasi sa inak vždy mlčanlivý Dobroševskij.

— Práve nedávno sme sa vrátili z tajgy. Celkovo šťastivo. Mohlo však byť všelikako. Moralevičovi sa zlomila palica, ktorou pritláčal šelmu k zemi. Mladý tiger sa pustil do lovca. Ešte včas sme však zakročili. Moralevič prišiel o šaty, ktoré stačil tiger načať...

A ďalší príbeh. Mladého tigra sme dovezli do osady. Drevenú klietku sme predbežne uložili do komory. Ráno sme zistili, že poprehrýzal dosky a behá voľne po komore. Čo robí?

Ktosi navrhhol rozobrať strechu. Tak sa nám podarilo zvrchu opäť uloviť dravca.

Brigáda z Ariadného ulovila doteraz 13 tigrov. Pred vojnou ich bolo v tajge len málo. Ich počet v poslednom čase vzrástal. Strieľať na tigra je zakázané a od roku 1956 i lov sa povoľuje len vo výnimočných prípadoch. I teraz dostala brigáda úlohu: dodať štyri mladé tigre...

PLÁVANIE POD VODOU

Medzi najzaujímavejšie a najmladšie sportové odvetvia patrí plávanie pod vodom. Vyžaduje si veľa smelosti, otužlosti, vtrvalosti, teda vlastnosti, ktoré si sovietsky ľudia najväčši cení. Nemožno sa preto čudovať, že plávanie pod vodom sa stalo v SSSR za niekoľko mesiacov veľmi oblúbeným športom. Tišícky nadšencov organizujú športové kluby, stovky a stovky nových dýchacích prístrojov — „Podvodník“, plutiev, špeciálnych zbrani a fotoaparátov dodáva sovietsky priemysel športovcom, ktorí sa rozhodli vychutnávať krásy tohto nového športu.

KDE JE TU ŠPORT?

Plávať pod vodom, ponárat sa na dno rieky, bazénu, do hlbín mora? Pekná vec, ba možno povedať i užitočná. Šport si však vyžaduje pretek, súťaženie.

I v plávaní pod vodom možno súťažiť. Dokonca v niekoľkých disciplínoch. Hodnoti sa napríklad rýchlosť, akou sa dostáva plavec do určitej hľbky, za aký čas sa dostane von z hlbín, kolko metrov prepláva v určenej hľbke. Veľmi populárnu súťažou je orientácia pod vodom podľa kompasu alebo hľadanie potopeného predmetu. No a konečne šport spojený s užitočnosťou — lov pod vodom. Zvíťazí ten, čo nalovi najviac rýb za určený čas.

Loveci pod vodom majú vlastných inštruktorov a veľmi často sa schádzajú do rôznych sústredení, kde sú pod dozorom špecialistov a lekárov. Teraz sa buduje na Kryme niekoľko

základní tohto športu. Vyberajú sa miesta najvhodnejšie pre lovenie, fotografovanie a pre usporiadanie športových súťaží pod vodom.

Na tento rok pripravujú už aj prvé medzinárodné stretnutia. Plavci pod vodom majú v tohoročnom medzinárodom kalendári stretnutie s Poľskom, NRD, Albániou a Bulharskom v „domácich“ vodách a zájazd k Jadranu, na pobrežie Albánska.

PLÁVAT A POTÁPAT SA

To je prvý predpoklad stat sa dobrej plavcom pod vodom. Preto aj výcvik sa začína plavectvom, potápaním bez akýchkoľvek pomôcok. Je len samozrejmé, že od športovca sa vyžaduje aj otuženosť. Musí si privynútiť plávať v úplne ľadovej vode. Pod vodom sa môže totiž často dostať do spodných prúdov.

Skôr ako uznajú plavca za schopného venovať sa plávaniu pod vodom športove, musí splniť niekoľko podmienok, vyhovieť určitým normám. Plavec pod vodom musí vedieť preplávať 25 m pod hladinou, pri čom nezáleží na tom, za aký čas absolvuje túto vzdialenosť. Musí vedieť vydržať pod vodom 1 minútu bez prístupu vzduchu, priniesť z 3–4 m hľbky potopený predmet. K príprave patria aj štúdium prírodopisu, geológie a história. Prečo? Vedľa pod vodom sa zoznamuje s novým, doteraz neznámym svetom rastlín i živočíchov. A na dne mora leží aj mnoho ďalnejšej historie ľudstva. Ovládať zásady prvej pomoci je len samozrejmým doplnkom prí-

pravy. Treba napríklad vedieť, že prechladnutý plavec a keď ešte k tomu i kaše, nesmie pod vodu. Pri kaši by mohol poškodiť dýchaci prístroj, voda môže vniknúť do ucha a porušiť činnosť polohových teliesok. Proti tomuto nebezpečenstvu chránia vedomosti a disciplína.

TECHNIKA PLÁVANIA NIE JE TAŽKÁ

Potápanie, lovenie a fotografovanie pod vodom uchvacuje športovcov čoraz víc. Nie na škodu. Tento druh športu upevňuje nervový systém, vyčováva k smelosti, upevňuje vôle a vlastnosti a vytrvalosť. Neraz sa stanuje, že pod vodom musí vybojať plavec nebezpečný boj s dravou rybou, pohybovať sa medzi podmorskými horami, okolo vrakov lodí, zrúcanín na dne mora a pod. Hľa, čo hovorí športovec o svojej prvej plavbe pod vodom:

— Ak mám byť úprimný, nikdy som neveril, že sa zo mňa stane plavec pod vodom. Tento druh športu sa mi zdal nebezpečný, tažký a zložitý.

Predsa prišiel deň, keď mi priatelia pomohli založiť dýchaci aparáturu a plutvy.

Ventil je otvorený, maska v poriadku a pomaly sa spúšťam dolu po rebríku. Ponáram sa pod hladinu bazénu. Dýcha sa mi voľne. Jediný neprijemný pocit — zachádzajú mi sklička okuliárov. Naklániam hlavu a trochu vody, ktorú úmyselne nechali v maske, používajú sklička, takže opäť dobre vidím. Z ďudnej perspektívy pozorujem dno. Je to pre mňa doteraz

neznaný svet. Počujem vzdialenosť hukot, šum. To iste plavcy na povrchu.

Zrazu sa odkiaľsi vynára známa tvár. Môj priateľ. Pod maskou sa mu smeju oči. Slávnostne mi podáva ruku. Vítaj ma v radoch milovníkov nového športu...

UŽITOČNÉ S PRÍJEMNÝM

Plávanie pod vodom nie je športom samoučelným. Hovorili sme už o jeho význame pre fyzikultúru. Dobré plavcov potrebujú však aj vedeckí pracovníci, sú užitočními členmi vedeckých expedícií na dno mora a oceánu. V rajóne Kreč a Toman boli napríklad koncom minulého leta športovci s výpravou dr. Blavackého.

Je známe, že Kerč je preslávený historickými pamiatkami a bohatými archeologickými vykopávkami. Pred stáročiami bol Kerč kultúrnym centrom. S menom mesta sú zväzane meno Caesara, Mitridata a i. Najstaršimi mestami sú: Pantikapeja, Fanagorija, Grmanas, Gorgipija a pevnosť Akra. Väčšina z nich odpočíva na morskom dne.

Na tieto miesta prišli plavci s vedeckou skupinou. Našli rôzne, veľmi cenné predmety z V. storočia nášho letopočtu. Vzácny náhrobny kameň s reliefom uschovávalo more asi 2000 rokov.

Úlomky starých nádob, keramika, pozostatky lodí nachádzajú miesto v múzeach a sú predmetom štúdia vedeckých pracovníkov. Športovci pomáhajú odhalovať tajomstvá davných vekov.

T. STAROSTECKI

D
E
T
E
K
T
I
V
N
Y ROMÁN

NEBEZPEČNÉ
PÁSMO

Č 3

Pevne chytala raneného pod pazuchy a skúšala ho pozdvihnuť a zavliecť k drôtu. Nešlo to. Zasekla zuby a morila sa s bezvládnym telom. Napokon sa jej podarilo dovliecť ho k motoru. Ale ako posadiť bezvládne telo na sedisko? V bezmocnom zúfalstve sa jej oči zaliali slzami.

Tolká námaha a mŕna! V tej chvíli jej prišiel na pomoc Rafael. Nevedno, či ho prebral prudký pohyb a či bolest — pomaly sa mu vrátilo vedomie. Chcel pohnúť hlavou, no mimovoľne zastenal.

— Veľmi vás bolí? Otvorte oči.
Ako cez hmlu počul pri sebe známy hlas.
— Co... sa... stalo...
— Nič... Už nič... Nehovorte... Vidím, ako vás to bolí. Ležte pokojne. Hlavne, že ste pri vedomí. Ste slabý?
— Hned... hned sa mi vrátia sily... Ale ma doriadili! — premohol sa a usmial sa jej. — Dobre, že sa to takto skončilo. A ako sa to stalo? Nevideli ste? Ved ste šli predo mnou?

— Nevidela som.
— Ale ste šli predo mnou?
— O, áno, ale nevidela som ani drôt, ani neštastie. Až potom, keď ste spadli. Našla som vás už v bezvedomí.

Rafael privrel oči a skúšal v ubolenej hľave usporiadat myšlienky.
— Lebo tu, za tou zákrutou som vás už neviadal. Pribrzdil som, chcel som zastať, ale... — neopatrne sa dotkol rany na čele a zasipel od bolesti.

— V ľavom vrecku mám čistú vreckovku, vberte ju, ranu trochu očistite a previažete. Dobre?

— Keď ho ošetrila, skúsil vstať, ale keď chcel zohnúť pravé koleno, len-len že nezavyl od bolesti.

— Nechajte ma tu a vráťte sa do dediny po pomoc... aj milicijai dajte vedieť... Šli ste predsa na bicykli... kde máte bicykel?

— Tu je. Ale ja ani na bicykli ani na mičom nepôjdem, rozumiete? Nenechám vás tu samého.

— Prečo?
— Ved túto pascu nastavili na vás a ja si myslím...

— Dobre si myslíte. Teraz mi už nemusíte nič vysvetľovať. Rozumiem. Nebojte sa. Mám zbraň.

— Akože sa obráňte, keď tu na pár krokov je les... Radšej porozmýšľajte, ako by som vás odtiaľ dostala. Keby ste sa udržali na sedisku...

— Vy viete viesť motorku?
— Keby som nevedela, nestarala by som sa, či sa udržíte na sedisku. Len aby bol motor v poriadku.

Rafael s obdivom hľadel na dievča. Iná by v jej položení stratila hlavu a bola by skôr na oštaru. Jana však podišla k stroju, postavila si ho na stojan a majstrovala okolo motora. Zapukala, zachoľala a zhasol... ale Jana sa nevzdala, kým sa

František Kolkovič:

LÍSTOK Z PAMÄTNÍKA

Byt môj chladný je, dvere otvorené.

Priehrtím strieborný mesiac v klenutí

obsýpa kvety. Čnejú mŕtve

a sivé ráno po nich stúpa.

Odtiaľ si odišla. Priestor mi

[ukradol

tvoju tvár tvoj suchý pláč.

Noc sa túla po záhrade

a môj pohyb plný je neskorého

[žial' u.

Západné územia po odchode Nemcov spustli a vymreli. Okolo horárne do ktorej sa nasťahoval mladý Tomáš Gruza dejú sa divné veci. Neznámi pachatelia zastrašujú pristáhovalcov. Tomáš si pozval priateľa Rafaela. Ale i na toho čaká nástraha: neznámi pachatelia spôsobia jeho haváriu na motocykli. Rafael leží na ceste, nehybe sa.

o chvíli nerozspieval rovnomený zdravý ryt-mom.

A Rafael napokon s Janinou pomocou namáhavo vstal a sadol si na zadné sedisko. Pravé koleno mu už opuchlo a pri najmenšom pohybe neznesiteľne bolelo. Hľava sa mu točila, s obavou myšiel na štart, podchvíľou mu červená hmla zastierała svet.

Jana pevnou rukou chytala rukoviatky. Zvrtla sa k Rafaelovi.

— No, pôjdeme. Nedržte sa sediska, ale mňa, tak, ešte pevnejšie... Pozor... Ideme!

Pomaly, pomaličky sa pohla z miesta. Rafael kŕčivo zatímal prsty do Janiných ramien. Pre-máhal sa, ako mohol, a iba pred školou pocitila, že mu ruky ochabujú. Kým stihla zastaviť, Rafael sa zviezol na zem. Odmel. Odbehla po susedov, ktorí prenesli raneného do jej izby a uložili na pohovku.

Telefónicky zavolala lekára z mesta a hlásila vec milícii.

O chvíli sa v škole zjavil veliteľ. Mal kyslú tvár a nedôverčivý pohľad. Zasa ten z horárne! Keby s každým tu v okoli mali toľko robota, čo s tými dvoma, tak by si nedali rady.

— No, ako sa cítite? — spýtal sa raneného skôr netrpezlivо ako súcitne. — Môžete hovoriť?

— Prečo unívate chorého? — zastarela sa Jana. — Ja vám všetko porozprávam.

— Ach, vy... — zašomral veliteľ, akoby neveril svedectvu žien.

Jana sa bojovne ohradila.

— Áno, ja. Bola som pri neštasi. Ja som sem priviezla tohto pána a nemocného netreba unívať rozhovorom, až keď lekár dovolí... Ako môžeme vedieť, či mu hovor neuškodí? Má rozbitú hlavu.

Veliteľ sa lepšie prizrel Rafaelovi a v duchu jej dal za pravdu.

— Pôjdeť so mnou o ukážete mi miesto ne-štasia obrátil sa k Jane.

— A chorý?

— Nič sa mu nestane. Kým pride lekár, aj my sa vrátame. Škoda času. Ideme. Motorka je v po-riadku?

Teraz si Jana sadla na zadné sedisko. Cesta, ktorá sa jej s rameným zdala nekonečne dlhá, sa neuvieriteľne scvrkla.

— Tu je to, hned za tou zákrutou! — začínačala veliteľovu do ucha. — Pomalšie! Aby sme aj my neuroobili kotrmec. Toto je tá zákruta! Hned za ňou je drôt. Stop! Stop! preboha!

Prudko zabrdený stroj spišal, zastal a podhodil ich na sediskách. Jane sa zdalo, že už vleteli do drôtu.

Ale drôtu nebolo.

Prekvapene sa obzrela. Áno, správne. Zatáčka bola asi na stopädesať metrov za nimi. Teda rovno pred nimi by mal byť drôt. Pretrela si oči.

Drôtu nebolo.

Zoskočila zo sediska. Ved... ved ho na vlastné oči videla, dotýkala sa ho.

Nechápavo pozrela na veliteľa. Aj on sa na ňu díval prekvapene a trochu počozrievalo.

— No, kdeže je ten vás drôt?

Prešla si rukou po čele.

— Počkať! Počkať! a krv? Mala by tu byť krv. Ved tu kdesi, pár krokov odtiaľto ležal ranený. A krváč...

Zišla na kraj cesty a hľadala miesto, kde ležal Rafael. Ale nikde nenašla ani kvapky krvi, nikde ani najmenšej stopy po neštasi, všade rovnaký sivastý prach.

Veliteľ ju trpeľivo čakal; nápokon sa jej úlisne spýtal, akoby už vopred tušil odpoveď:

— No tak čo?

— Nič! bezradne rozhodila rukami. — Nikde nič. Ani drôt, ani krv.

— Nooo, s tou krvou som si už navykol, že raz je a raz jej nieto. Ale s drôtom — to sa mi dnes prvy raz prihodilo.

Jana naň pozrela a vysoko zdvihla obočie. Ako, že ste si už navykli? Nerozumiem...

— Ani ja nerozumiem... O čo bol priepavený ten drôt? O strom pri ceste, či k tamtým stĺpkom? ukázal na miľníky.

— Neviem, nevšimla som si... Ale nie, nie k stĺpkom! To bolo kdesi tu, na tomto mieste. A stĺpiky sú ďalej.

— Dobre sa pamätáte?

— Pravdaže!

— Lebo očíti svedkovia sa najčastejšie mylia. Nestalo sa to niečo ďalej, za ďalšou zákrutou?

— Ach, vy jednostaj len svoje! Akoby ste mi neverili.

— Dobre, verím vám. Ale mi vysvetlite, akože vy nie ste zranená, keď ste sa viesli vedenie s pánom Žichoňom?

— Ach, kdežel!... Neviezla som sa s ním! Nemohla som predsa tušiť, že sa tak chytrou vráti. Ja som tu bola na vlastnom bicykli. Aj bicykel tu mal byť, ak pravda, tiež nezmizol.

Bicykel tam však bol.

— Hľa, tu som odbočila do lesa. Vidíte? Tu sú polámané konáriky a stopy po kolesách na zemi, tu, kde niet trávy.

— A prečo ste odbočovali do lesa? Zbadali ste drôt a chceli ste sa mu vyhnúť? Ale prečo ste neupozornili hned aj pána Žichoňa?

Veliteľov pohľad bol čoraz tvrdší. Hoci dievča poznal, jej rozpaky a celé terajšie položenie zdalo sa akési nejasné.

— Pán veliteľ, keď som bola videla drôt, iste by som bola urobila všetko, aby som zabránila neštasiu.

— Tak prečo ste odbočovali do lesa? Vedeli ste, že za vami ide Žichoň?

— Počula som motor. Domysela som si, že je to... Žichoň...

— No tak prečo ste teda odbočili do lesa? — násťočivo hľadol svoje veliteľ.

— Lebo som nechcela, aby ma videl.

— A prečo, čo by sa bolo stalo, keď vás bol videl?

— Nechcela som, aby ma zbadal. Aby si nemyšiel, že som kvôli nemu vyšla... aby som sa s ním stretnula.

JOSEF VÁCLAV SLÁDEK

CESKE KRAJINÉ

O kraji rozlehly v šíři i v dál pln lučin zelených a zlatých klasů, co štěstí a blaha bych ti přál, jak ležíš přede mnou v slunečném jasu!

Jak ležíš přede mnou klidný tak, jako by žálu nebylo v tobě — každá ta chata, kam stihne zrak, jako by v kolébce dřímal roby.

Jak by ji choval matčin klín, tak sní tu v náruči doubrav a trávy a nad ní nebes baldachin perutí holubí pne se tak smavý!

Ty nebe čisté! — jak ten tvůj dech kraj celý kolébá v něhu a těchu, z moře své krásy skanout nech mír a svit štěstí pod každou tu střechu!

— Aha! dovtípil sa konečne veliteľ. — No hej, to sú také čisto vaše osobné pohnútky. Prepáče.

— Išiel si ešte prezrieť stromy pri ceste. Ale ani na jednom nezostal znak po drôte. Kôra všade rovnačo hladká. Zamračený vrátil sa k Jane.

— Myslím, že tu už nič nezistíme.

— Zachránili ste mi život, — previnile sa ospravedlňoval Rafael a upreté hľadel na Janu, — a ešte vám robím toľko starostí, ale odkážem...

— Tri dni sa nesmiete hnúť, lekár zakázal.

— Tri dni! — vzdychl pokrytecky Rafael.

— Nebojte sa, naša paní učiteľka vás dobré opatří, — uznanivo poznamenal veliteľ.

— Každý by tak urobil, — zmenšovala svoje zásluhy Jana.

— Každý? A prečo ste ma nenechali v bezvedomí na ceste a sama ste sa merozbhli po pomoc, akoby si na vašom mieste bola počínať každá iná?

— Lebo som sa bála, že by vás mohli dobit...

— Ktože by mohol dobit? — vyskočil veliteľ.

— Tí, čo zavinili neštasiu. Keď nezaváhali siahnúť vám na život, iste by neboli váhali použiť aj iný spôsob, keď im ten prvý zlyhal. To je predsa jasné.

— No hej... hej, — prisvedčal veliteľ. — Len jednemu nerozumiem — kto a prečo? Nebolo ešte na svete vraždy bez príčiny. Ste tu sotva pár dní, a to ako hosť pána Gruzu. Nemôžete tu ešte mať nepriateľov, ktorým by išlo o váš život.

— Ako vidíte, jednako im len oň ide.

— No, hej, tak sa zdá. Ale anciáša mu, prečo povedzte mi — prečo? Ani len netušíte niečo?

— Nie som si ničím istý...

— Nebude to azda v súvislosti s pánom Gruzom... — nálehal veliteľ.

— Neviem, čo vám rozprával Gruza o čudných udalostiach, ktoré sa odohrali pred mojím príchodom, ale viem, že to všetko jedno

— No.. kdežo! Len mi to jedno s druhým neselo. Ako teraz s tým pokusom o vraždu! Ak by som aj pripustil, že ste celkom obyčajne spadli z motorky.. čo s výpovedou očitého svedka, slečny Topoľskej?! A naopak ani drôt, ani miesto činu, ani iné dôkazy nájšť nemožno.

— Okrem mojich dochrámaných kostí.

Veliteľ si poznove sadol za stôl a väzne vybral z tašky papiere.

— Spíšeme zápisnicu. Čo bolo, to bolo, spísat treba, kvôli poriadku, aby sme to mali čierne na bielom. Tak, prosím: priezvisko, krstné meno?

Štvrtého dňa zrána Gruza opatrnne previezol Rafaela do horárne. Chorá noha pripútala Rafaela na lôžko, liečil si ju a zomeral nudou. Aby bolo pacientovi veselie, Gruza ho uložil vo svojej pracovni. Pracovňa bola zaprataná skriňami a poličkami na knihy. Kopili sa v nich folianty v pozlátennej väzbe. Rafael blúdil očami po nápisoch, ale zdaleka ich nijako nerozoznal a umenil si, že len čo bude môcť vstať, všetko dôkladne poprezerá a vycídi hitlerovskú chamaradu z hodnotných vydani nemeckej klasiky.

Ked' mu pomocnica Jánovej doniesla desiatu, Rafael ju zdržal.

— Trúda podaj mi tie knihy zo strednej police pri stole.

Dievča podišlo k polici, ale siahlo rukou vyššie, ako ukazoval Rafael.

— Nie, nie tie. Nižšie. Trúda ako by bola zaváhala.

— Ach, tieto? Tie, práve tie. Všetky mi poukľadaj tu k otomanu. Prečo si sa zrazila, keď som ti ich kázal podať?

Trúde sa na chvíľu sčerneli zrenice, ale vzápäť sa jej bledý úsmev prekľzel po perách.

— Lebo to... boli knihy pána baróna, — akosi divne zdôraznila posledné slová.

— A ostatné neboli barónove?

— Ano, ale týchto sa nikomu nedovolil ani dotknúť. Dennodenne si z nich čítaval vždy ich mal pri sebe. A teraz ste ich vy kázali podať...

— A ty si sa ich zo starej obyčaje ibala dotknúť, čo? Slúžila si u baróna?

— Ano. Dávno. — odvetila neochotne. — Kedy si som bola u baróna, ale keď sem v tridsiatom deviatom prišiel brat osveteného pána, Henrich, zostala som u neho. Bol porazený. Vozievala som ho vonku, lebo Johan, ten, čo bol vždy pri ňom, vozil ho iba po dome.

— Ako dlho si bola u toho.. Henricha?

— Do štyridsiateho tretieho. Potom ma vyhnal a otca mi odviekl do tábora v Gros Rosen, a tam zahynul. Ja som sa potom do konca vojny skryvala.

— Prečo ti vzali otca do koncentráku?

— Zato, že hovoril pravdu! Že vedel, ako sa všetko skončí! — vyrázilo z nej prudko.

— A kto ho udal; tí, ktorým to povedal?

— Ach, nie, to boli otcovi kamaráti, robotníci... — odrazu sa jej oči zaliali slzami, zvrta sa a vybehla z izby.

Rafaela zarazilo, ako bolestne zaúčinkovali jeho všedné, nevinné otázky. Nuž keď o chvíľu vošiel do izby Tomáš, ktorý akiste stretol Trúdu na chodbe, pokládal si za povinost vysvetliť mu, čím ju toľme rozrušil.

— Predstav si, zhováral som sa s Trúdou o jej oteovi. Povedala mi, že zahynul v koncentráku a rozplakala sa, ako by sa to stalo včera.

— Ach, to je ich rodinná tragédia. Starého udal rodny syn, Trúdin brat. Šesťnásťročný cabaj, ktorého systematicky ohlupovali v škole hitlerovskou ideológiou. Otec bol starý socialist — a cez vojnu sa tuším orientoval celkom doľava... Obľúbené knihy baróna von Stromberga boli poväčšine pseudofilozofické diela hitlerovských ideo-logov. „Najvyčítanejšie“ z nich boli dva diely predchodu nemeckého fašizmu — Nietzscheho. Každá strana textu husto-huste podčiarkovaná,

najedežaná výkričníkmi, okraje plné úvah a poznamok, schvaľujúcich ideu o nadčloveku. Bez-mocnej kaleke, odsúdenej dožiť život v kresle na kolieskach, bola akiste jedinou vzpruhou vidina nadčloveka, ktorú stvoril Nietzsche.

— Povedz mi, čo čítas, a ja ti poviem, kto si, — zamrmal Rafael a chcel odložiť knihu, ale keď ju zatváral, spomedzi posledných stránok sa vykľzel vo štvoro zložený hárok husto popísaného papiera. Akýsi list. Už prvé vety ho zaujali:

Moje osobné rozpoloženie je skôr zlé. Rozhodnutím führera premiestili ma na východný front. Zajtra odchádzam a nebudem sa už môcť s Tebou osobne stretnúť, hoci mi na tom veľmi záležalo. Milý môj, viem, že si Kato, ale treba myslieť aj na seba. Front na Visle sa prelomil, bolševici postupujú a nevedno, či sa ešte niekde vôbec zastavia. Irme pišem osve, ale v krátkosti zaopakujem aj Tebe, o čo ide a, prosím, dozri, aby presne splnila moje príkazy. Nech Irma pomaly zbalí všetky hodnotnejšie veci a pošle ich k svojim rodičom. Tam budú Angliačania alebo Američania. Klenoty a najcennejšie drobnosti nech zabalí najprv a sama odvezie. A keď sa vráti, nech pošle koberce, obrazy a pod. Ervinka nech nechá u starých rodičov, lebo neskôr bude akiste neprijemne cestovať s deckom.

Zhováral som sa s Geismeierom. S mojím premenením do FA 310 alebo ZA 305 nesúhlasiло moje veliteľstvo — viem, kto sa mi tak zavdačil a iste nájdem príležitosť odmeniť sa mu. Najvyšší činitelia sa veľmi zaujímajú o Tvoju robota a Fritz Kalt mi osobne povedal, že keby sme mali aj dôkladne spracovanie západných krajov, mohli by sme pokojne a s nádejou myslieť na povojskové akcie. Ludia a mamutia hmotné prostriedky sú zabezpečené. Keby si so svojimi geniálnymi, ako tu o nich hovoria, zápisíkmi bol prišiel o rok skôr!.. Ba, či by sa pred rokom bol človek povrážil predvídat terajšie položenie!

V týchto dňoch príde k Tebe Linke a doniesie Ti ďalší materiál, azda už jeden z posledných. Ak by si potreboval podrobnosti žiadaj ich od neho, lebo zostane u Vás. Akiste tam bude viesť „freiblocku“, ale to je už iba môj osobný dohad, lebo som sa ho nechcel vypýtať, na čo ta ide. Daj mu potvrdenie, že pracuje u vás ako hajník.

Tento list Ti doručí náš človek, posielam ho Irme, aby jej pomohol po ceste a pri prevažaní vecí lebo sa môžu naskytнуть ľažnosti. List spál!

— Fiu, fiu, fiuuú — zahvízdal Rafael. — To sa tu akési väčšie veci kuchtili! V tejto tichej malebnej horárnici nachádzam prvky hitlerovskej svestovej politiky!

Dôkladne si poobzeral list. Na pravej strane na okraji bola poznámka iným písmom:

Odvtedy, čo führer hľasa svoje učenie, viem že sa aj môj život zíde môjmu národu. Zvíťazíme. Musíme zvíťazíť. Pracujem pre naše víťazstvo. Viem aj spoza hrobu, že víťazstvo je naše!

„Fašista od narodenia i z presvedčenia. Koľko škody takýto narobil, keby chodil po svete!“ — zhurnul Žychoň svoje poznatky o Heinrichovi von Strombergovi.

Ked' sa Tomáš napoludnie vrátil domov, našiel Rafaela sediť pri knižnici a okolo neho navŕšené hŕby kníh. Rafael dúfal, že v nich nájde ešte nejaké zvýšky Strombergovej korešpondencie, ale sa sklamal.

— Rafael, čo robíš! Ved vieš, že ti lekár kázal nehybne ležať, lebo sa ti koleno nikdy nezahojí.

— Viem, viem, — prerušil ho trpeživo Rafael. Rad ďalej si precítaj tento list, našiel som ho v knihe. Zaujímavý list!

— Dobre, precítam, ale ty si hned a zaraz hlahni.

Rafael poslúchol, lebo noha v nepohodlnnej polohe ho pichľavo rozbola.

— No, čože, list ako list. Svedčí iba o tom,

že Strombergovi boli v styku s najvyššími figúrami Tretej ríše.

— Ale kdežo, môj milý! — ohradil sa Žychoň.

— Ten list predovšetkým dokazuje, že obaja Strombergovi pracovali pre výzvednú službu. FA 310 a ZA 305 sú veliteľstvá hitlerovskej vidieckej výzvednej a protivýzvednej služby. Trochu som sa tie veci zaujímal, nuž viem. List treba odovzdať veliteľovi bezpečnosti. Niekoľko takéto malé ohňík spojí celú refaz. Ale pre istotu si ho odpísem a pripojím k nemu aj opis všetkého, čo sa tu v poslednom čase robilo.

— A to už na čo? — divil sa Gruza. — Neunášaťa fantázia?

— Skôr logika, Tomko. Uváž: všetko by nasvedčovalo, že tu ktosi hľadá poklad Strombergovcov a my sa z listu dozvedáme, že Stromberg niekoľko mesiacov pred útekom kázal žene odviedz nielen klenoty, ale aj umelecké diela. Nezasvätení hľadajú poklad, ktorého nict, a zasvätení hľadajú niečo celkom inšie.

Deň bol slnečný a horúci. Júnové slnko na ja-snej oblohe štedro rozsievalo žiarivé lúče na sviežu zelen' okolo horárnice i na zeleninovú záhradu a na nevelké, asi trojhektarové pole, zasiate spolovice jačmeňom a spolovice vysadené zemiakami. Rafael ležal na verande a pomedzi stromy videl pole i Tomáša, ako sa usilovne zvŕta pri robote. Gruza bol známený hospodár, tešil sa tomu kúsku a denne sa chodieval pokochat pohľadom na bujnú zemiakovú vňať a pekne dozrevajúci jačmeň.

Vtom vrzla bránička. Rafael ta pozrel. K verande sa blížil vysoký, pobelavý chlap v bričeských a čižmách. Tenkou vetvičkou, ktorú držal v ruke, švihal sa po sárah. Ked' vystupoval po schodoch, zbadal Žychoňa a oslovil ho spevavým prízvukom, ako hovoria v pohraničí.

— Hľadám pána inžiniera.. Dobrý deň! Prišiel som v úradnej veci a ako vidím, ste chorý. Nejaká nehoda však? Ó, teraz sú na demnom poriadku. Minulý týždeň dobre, že som aj ja neprišiel o život. Vo vlaku, prosím. Len na streche sa mi ušlo miesta a na vlásku viselo, že som sa neskoľzel. Strach, ako sa teraz cestuje. Ked' budeme o tom raz deťom rozprávať, ani nám neuveria.

— Ved vy ešte nemáte deti, — zažartoval Rafael, ktorého dlhy úvod neznámeho rozvesilil.

Hosť zašvihol vetvičkou po sárah a poklonil sa.

— Veru naozaj nemám. Ami ženu ešte nemám. Ale odkiaľ to vy, pán inžinier, viete? Ako ste to poznali? Hahaha! Nebezpečný psychológ je z vás, len čo je pravda!

Hosť mal ohorenú tvár, úprimne modré oči pod belavým obočím. Bol asi tridsaťročný. Podišiel k stolíku, poklonil sa ako školák, čo Rafaela poznove rozvesilo, vytiahol z náprsnej tašky akési papieri, vážne ich ukladal na stolíku, každý rožtek povyhládzal a jednodaj mlel.

— Dovolite, pán inžinier, aby som sa predstavil: Tarlovko som, Jerzy Tarlovko, a tieto pári...

— Prepáčte pán Tarlovko! — Rafael prerušil výrečného hosta. — Ja som Žychoň, a podal mu ruku. — Inžinier Gruza príde o chvíľu. Ako viďim, prišli ste v úradnej veci. Sadnite si, prosím, a počkajte, alebo ak vám je nanáhlo, zájdite za inžinierom, tamto je, na poli.

Hosť si sadol a ospravedlňoval sa.

— Prepáčte, že vás unívam vecami, ktoré vás akiste nezaujímajú, ale ak dovolíte, počkám na pána inžiniera. Tieto papieri ma oprávňujú previazať poľovníku chatu v revíri inžiniera Gruzu a Lesnej správy.

— Chcete sa osadiť v tomto kraji?

— A čo robíš, keby som aj nechcel?

pokračovanie

VLOŽKY DO POLIEVOK

PIROŽKY

Z vajíčka, vody, masla a múky urobíme cesto ako na rezance. Dobре ho vypracujeme a necháme prikryté hodinu stát. Potom ho vyvalkáme ako na rezance, kúsok od kraja kladieme do radu malé kôpkы plníky, cesto okolo potriem bielkom, druhým cestom prikryjeme, okolo plníky pritláčame a okrúhlou formičkou vykrajujeme pirožky. Tak pokračujeme, kým sme so všetkým nie hotoví. Zavaríme ich osobitne vo vriacej vode alebo do slabej polievky, ktorú však nepodávame. Uvarené dávame do polievkovej misy.

Rozpočet: 1 vajice, 1 lyžicu vody, 1 dkg masla a múky podľa potreby.

VÝSTRIHNÚŤ - USCHOVÁŤ

pridáme olúpané surové zemiaky pokrájané na kocky, prilejme ešte horúcu vodu a varíme namákko.

Do hotovej polievky dám nadrobno posekanú zelerovú vňať a štipku rozmŕveného majórana.

Rozpočet: 5 dkg masla, 25-30 dkg mäsa, 1 cibuľa, 2 paradajky, 3 dkg koreňovej zeleniny, rasca, korenie, paprika, 3 polievkové lyžice múky, 10-15 zemiakov, zelerová vňať, majórana.

TELECÍ POLEVKY S KROUPAMI

30 dkg telecích kostí spaříme vaříci vodou, rychle ji scedíme, zalijeme je pak studenou vodou, pečlivě omyjeme, opäť opláchneme a vaříme s koreňovou zeleninou. Dobре povařenou polievku procedíme, pridáme do ni $\frac{1}{4}$ umletého telecích mas, prolisovanou vařenou zeleninu, polievku osolíme a vaříme až

kvéták zmékne. Před podáváním pridáme do polievky 3 dkg rozehráteného másla, v $\frac{1}{8}$ litru studeného mléka, rozmíchaný žloutek, 4 dkg zvlášť uvařených, mäkkých krup a sekano petrželku.

CESNAKOVÁ POLIEVKA

Surové, olúpané zemiaky pokrájame na malé kocky a osmažíme na masti do ružova. Vývar z kostí alebo len horúcu vodu na to nalejeme o dobre povaríme. Cesnak rozotrieme so soľou a majoránom, lyžicu husaciej alebo bravčovej masti vmešame do polievky, osolíme, o-koreníme. Podávame s tvrdým, nadrobno pokrájaným chlebom opečeným na masti.

Rozpočet: 2-3 väčšie zemiaky, 3 dkg masti, 3-4 strúčiky cesnaku, sol', štipku majórana, polodruha lyžice husaciej alebo bravčovej masti, korenie.

RUMUNSKÁ BÁJKA

DVA LAKOMÍ MEDVÍDCI

Na skleněných horáčkách za hedvabným pahorkem byl neproniknutelný a tak hustý les, jak nikde jinde na světě. A v tom hustém a nebývale temném lese žila v nejhustší houštině stará medvědice. Měla dva medvídky. Když medvídci vyrostli, rozhodli se, že půjdou do světa hledat štěstí.

Přišli proto k matce, a jak to má být, rozloučili se s ní.

Stará medvědice syny objala a přikázala jim, aby vždy spolu tálí za jeden provaz a jeden druhého nikdy neopouštěli.

Medvídci slíbili, že se budou matčinou radou řídit a vydali se na cestu.

Sli a šli. Sli jeden den, šli druhý. Už všechny zásoby snědli a měli velký hlad.

„Ach, bratře, já bych tak hrozně moc jedl!“ postěžoval si mladší.

„Já taky“, řekl starší.

A jak tak šli a šli, tak najednou našli velký kulatý sýr. Chtěli si ho rozdělit rovným dílem, ale nedokázali to. Protože byli lakomí, báli se, aby jeden z nich nedostal náhodu větší kus.

Hádali se, křičeli, až je uslyšela liška.

„Pročpak se hádáte, chlapci?“ zeptala se jich liška.

Medvídci jí vyprávěli o svém trápení.

„Ale to nic není,“ řekla liška. „To se snadno srovná! Ukažte, já vám rozdělím sýr rovným dílem. Mladší nebo starší medvídek, mně je to jedno!“

„Tak dobré!“ zaradovali se medvídci. „Rozděl sýr!“

Liška vzala sýr a rozlomila ho napůl. Ale rozlomila ho tak, že na první pohled bylo vidět, že je jeden větší.

Medvídci křičeli: „Tento je větší!“

Liška je uklidňovala:

„Jenom buďte ticho, milánci. To je přece malíčkost. Hned to opravíme.“

Ukousla pěkný kousek od větší části sýra a snědla ho. Teď byl zase tento kousek menší.

„Ani teď nejsou stejně,“ křičeli medvídci.

„Přestaňte už,“ napomenula je liška, „Však já dobře vím, co mám dělat.“

A ukousla od větší části pořádný kus. Teď zas tento kousek byl menší.

Ani teď nejsou stejně,“ křičeli medvídci.

„Však počkejte,“ řekla klidně liška. Sotva vládla jazykem, protože tlamu měla plnou chutného sýra. „Ještě malíčkost a všechno bude v pořádku.“

A liška dělala sýr dál. Medvídci jenom svými černými čumáčky cíchali sem a tam, od většího kousku k menšímu, od menšího k většímu.

A liška tak dlouho dělala, až se dosyta najedla.

Než oba díly zarovnala, medvídci zbyly jenom malé kousíčky, dva malíčké drobečky!

„Co chcete,“ řekla liška, „máte sice málo, ale máte oba stejně. Přeju vám dobrou chuť medvídci!“

Vesele zamávala oháňkou a odběhla. Tak se často stává tomu, kdo je lakomý.

Podporujte svoju „Společnost“ a jej časopis „Život“

konto VII O/M Warszawa Nr 1531-9-1283

Posílejte svoje oznamy a reklamy do „Života“
adresa redakcie: Warszawa Al. Jerozolimskie 47 II p.

MOZGOVÁ PLNKA
DO PIRÓŽKOV

Do kastrólika dáme maslo, jemno posekaný zelený petržlen, varený prelisovaný mozog, trochu korenia, soli a podusíme.

Rozpočet: 2 dkg masla, pol kávové lyžičky posekaného zeleného petržlenu, 10 dkg mozgu, štipku korenia a soli.

KNEDLE

Do misky vysypeme múku a prijeleme mlieko, v ktorom sme rozemiešali vajce a žltok. Osolíme, priďame na hrot noža prášok do pečiva a na malé kocky nakrájané žemle, ktoré sme predtým pokvapili rozpusteným maslom. Dobre vymiešané redšie cesto prikryjeme

obrúskom a necháme hodinu stáť. Potom urobíme z cesta 2 menšie knedle a vložíme ich do veľkej rajnice s osolenou vriacou vodou. Knedle varíme asi pol hodiny. Uvarené pokrájame na plátky, potrieme ho rúcim maslom a posypeme upraženými žemľovými omrvinkami.

Rozpočet: 25 dkg hrubej mýky, $\frac{1}{4}$ l mlieka, 1 vajce, 1 žltok, soľ, prášok do pečiva, 4 žemle, 2 dkg masla, 2 dkg omrvín a 3 dkg masla na poliatie.

ČESKÉ SLANINOVÉ KNEDLE

Na masti upražíme žemle pokrájané na kocky do červena. Slaninu alebo tučnú časť zo šunky nakrájame tiež na malé kocky a zlahka upražíme na sporáku. Uprážené žemle polejeme mliekom, v ktorom

FILATELISTICKÁ HLÍDKA

Sběratelské hnutí povstalo téměř v té samé době, kdy byla vytisklá první známka na světě. Bylo to v Anglii r. 1840. Později byl druh sběratelství nazván filatelie.

Poštovní známky z počátečního období, t.zv. klasické známky, byly ozdobeny ponejvíce buď znakem, anebo portrétem. S postupem času se obraz na známkách stává složitější, propracovanější, ale nemá velkou uměleckou cenu.

Tehdejší sběratelé si však ani umělecké hodnoty známky nelehli. Slo jím hlavně o „vzácné kusy“, které se zřídka vyskytovaly. Tyto klasické známky se nacházejí také dnes v rukou bohatých sběratelů (zvláště na západě) a jejich ceny dosahují nesmírné výše. — až několik set tisíc dolarů, jako na př. „Modrý Mauricius“ nebo „První britská Guyana“.

Sbírat známky toho druhu si samozřejmě nemůže, každý dovolit a tak se moderní filatelista obrátila jiným směrem, hodnotí uměleckou úroveň známky.

Moderní známka zobrazuje především myšlenky, výjevy, historické osobnosti nebo předměty. Dostává se ji stále dokonalejšího tisku, doveďte již na první poštou zaujmout.

Stala se samostatnou uměleckou skupinou, stala se umělecky provedenou vizitkou, vysílající poštovní zprávy — grafickým dopisem.

Je třeba mít na zřeteli také to, kolik se v dnešní době známek vydává. Na příklad v Československu vychází ročně průměrně asi 50 známek.

Jestliže by vývoj v příštích letech pokračoval podobně, měli bychom za 40 let 2000 nových známek. Stejná situace

je v Polsku a v jiných zemích. Hledíme-li na toto množství známek, vidíme, že je důležitý a nutný — výběr. Ale jde o to — jak vybrat. Poraďme vám.

Sbírejte známky podle námětu. Vyberte si jeden nebo několik námětů, tak na příklad: slavní básníci, spisovatelé, skladatelé, vědci, nebo vůbec — slavní lidé. Dále sportovní náměty, zvířata, květiny, dopravní prostředky, letectví, malířství, pohledy. Dle těchto námětů potom sbírejte.

Jedním z nejobliběnějších námětů je sport. Abychom vám předvedli, jak hezký jsou známky se sportovními náměty, naše první zpráva bude:

Vydání přiležitostních známek v ČSR se sportovními náměty.

25. ledna 1958 byla v ČSR vydána série pěti známek se sportovními náměty k významným mezinárodním sportovním událostem v roce 1958. Známky vyšly v následujících hodnotách a barevách:

30 halérů — mistrovství Evropy v krasobruslení v Bratislavě, barva červenofialová.

40 hal. — mistrovství Evropy v kanoistice v Praze, barva modrá

60 hal. — mistrovství Evropy v odbojené v Praze, barva hnědá

80 hal. IV. mistrovství světa v parašutismu v Bratislavě, barva modrofialová

1,60 Kčs — mistrovství světa v kopané ve Stockholmu barva zelená

Z REDAKCNEJ POŠTY ŽIVOTA

Pryczynicz Józef, Niegosławice.

Dziękujemy za miły list. Brakujące numery „Żivota“ wysyłamy pocztą i cieszymy się na pańską współpracę.

„Život“ bude vychádzať pravidelne začiatkom každého mesiaca. Decembrové číslo vyjde so zväčšeným obsahom.

Józef Ščurek z Novej Belej.

Vašu žiadosť sme vybavili. Boli ste prijatý na Pedagogické lyceum v Raciborzu.

Krajanoví Ignácovi Tomalovi z Peckelnika ozajmujeme, že časopis

František Kolářík — Redakcia „Života“ sa rozhodla odmeniť Vás za doterajšiu dopisovateľskú činnosť.

ROŠTENKA

SO SMOTANOVOU OMÁČKOU

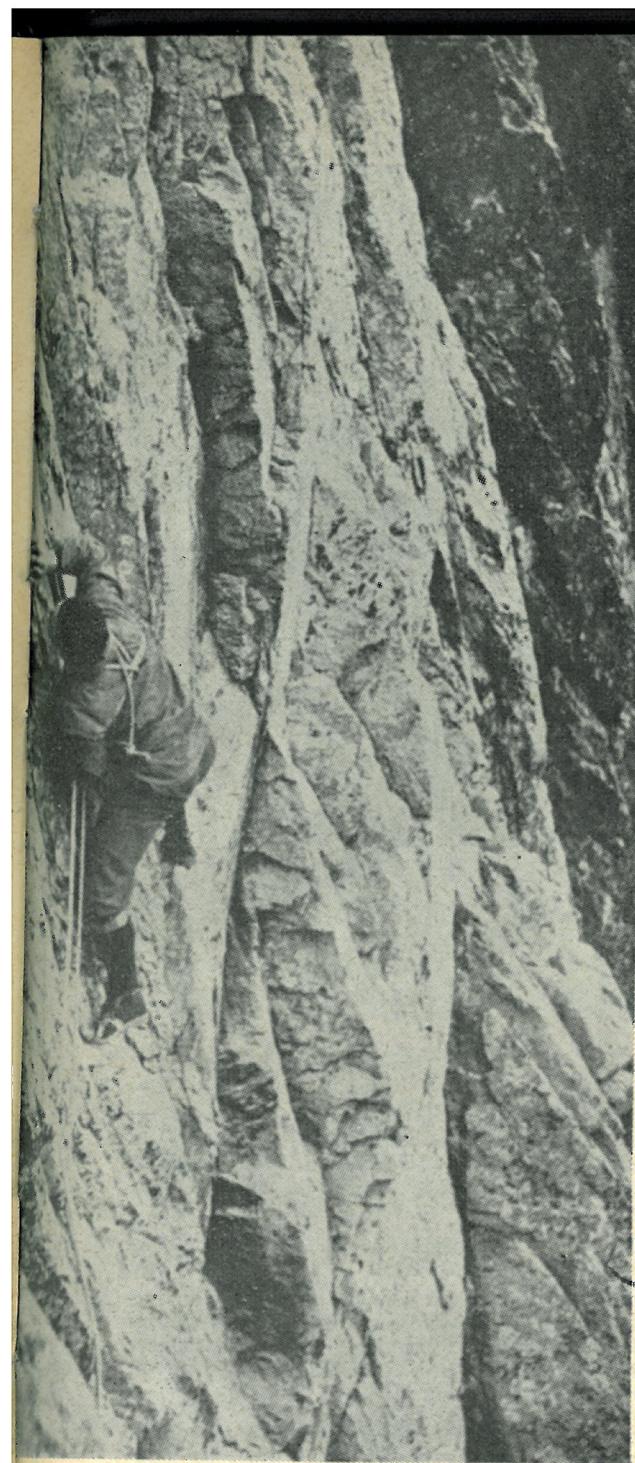
Tenké roštenky vyklopeme, osolíme, okoreníme, obalíme v múke a rýchle ich z oboch strán opečieme. Potom ich podlejeme polievkou, pridáme k nim na rezance pokrájaný zeler, petržlen, mrkvu, cibuľu, štipku tymiánu a bobkový list. Všetko dusíme celú hodinu, potom prilejeme kyslú smotanu a ešte štvrt hodiny pomaly dusíme. Potom roštenky vyberieme na misu, do omáčky nakvapíme citrónovej šťavy a precedíme na roštenky.

Rozpočet: 8 malých tenkých rošteniek, soľ, čierne korení, 3 dkg múky, 8 dkg masti, 4 dkg koreňovej zeleniny, 1 cibuľa, štipka tymiánu, 1 bobkový list, $\frac{1}{4}$ 1 kyslej smotany, citrónová šťava.

(pokračovanie)

sme rozemiešali vajce a žltok, a pridáme slaninu. Necháme všetko stáť asi 30 minút, avšak za ten čas cesto niekoľko ráz premiešame. Potom na to nasypeme múky, osolíme, premiešame a urobíme malé knedle. Do každej môžeme zabaliť trošku nadrobnou posekaného údeného mäsa. Knedle dobре zlepíme, obalíme múkou a varíme 15 minút vo vriacej slanej vode. Uvarené vyberieme, každú zlahka natremo, do kríza posypeme strúhanou upraženou žemľou a podávame k nim dusenú kapustu.

Rozpočet: 15 žemlí, 5 dkg masti, 20 dkg slaniny, 7 dl mlieka, 2 vajcia, 1 žltok, 12–15 krupicovej múky, soľ, asi 20 dkg údeného mäsa, 4 dkg múky na obalenie, 4 dkg upraženej strúhannej žemľe, 6 dkg masla.

Z kartą turystyczną — w Tatry Słowackie

Wielu miłośników surowego piękna gór pragnie również poznać Tatry Słowackie. Jak to osiągnąć?

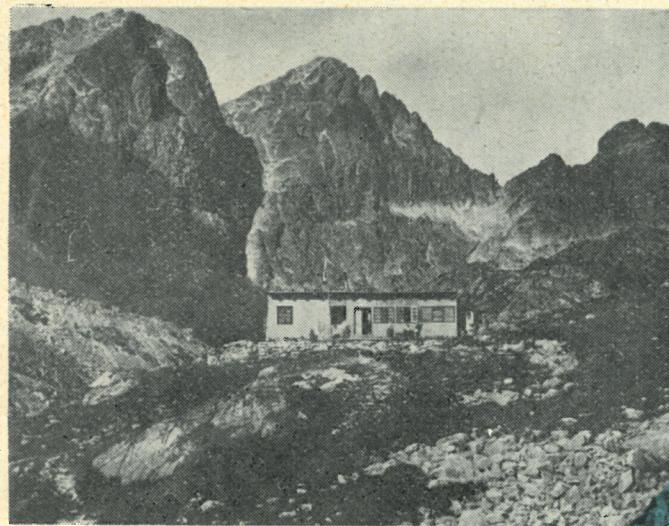
Formalności, jakich wymaga otrzymanie karty turystycznej nie są zbyt zawile. W tym celu należy zgłosić się do Komitetu dla Spraw Turystyki mieszącego się przy Wojewódzkiej Radzie Narodowej.

Tam otrzymuje się specjalny kwestionariusz. Po wypełnieniu go oraz posiadaniu przez koła PTTK i naklejeniu znaczków stemplowych za 10 zł kwestionariusz należy złożyć również w Komitecie. Po 2–3 tygodniach otrzymuje się zawiadomienie o decyzji. Na podstawie karty turystycznej Komendy Miejskiej

MO w miastach wojewódzkich oraz w Zakopanem wydają każdorazowo przepustkę uprawniającą do przebywania na tzw. obszarze konwencjonalnym w Czechosłowacji przez 6 dni. Przepustka ta uprawnia także do zakupienia w NBP czeków na sumę 300

koron czechosłowackich (50 koron na dobę). Czeki dewizowe można załatwić w Zakopanem nawet w chwilę przed przekroczeniem punktu granicznego.

Amatorom górskiej turystyki życzymy przyjemnego pobytu w Tatrach Słowackich.

Tatier

mlne pred
v takýchto
ocínosťou
za si spo-
č, porozu-
ne Tatier.

začadená
yješ. Ako
u starou
kapitánovi
pištoiek
va králo-
na teme-
že...
jú výšky
ký masív
spôsobil,
i na roz-
ien.
ých čias,
aša noha
školských

red 5000
ale ani
akliatych
hľadeli
a Tatier
revenčné
hutníci,
upútali
badania

a neskôr turistickým objektom. Avšak obfážný prístup, nedostatok cest a ubytovania sposobili, že Tatry boli do konca minulého storočia veľmi nepatrne navštievované a známe. S účtom si musí človek pomyslieť o prvých priekopníkoch sprístupnenia krásy Tatier širokej verejnosti...

Kým sa kľbko spomienok odvíjalo vždy ďalej a ďalej dostali sme sa na hranicu. Colné formality na jednej i na druhej strane a — Javorina. A tam ďalej Smokovec, Štrbské pleso, Hrebienok... Cesta sa kľukatne medzi lesy a lúky, z pravej strany strmejú sa špicaté končiare štítov, ktoré akoby prederavili belasú plachtu oblohy. Turistický informátor nám oznamuje:

Starý Smokovec vznikol roku 1797, Štrbské pleso roku 1882, Hrebienok 1884, Lomnica roku 1892 a Nové Štrbské pleso až roku 1903. Taká je história najznámejších tatranských stredísk.

Myšlienka ochrany tatranského parku skôr hned po prvej svetovej vojne. Roku 1925 bola tatranská oblasť spoločným úsilím poľských a československých vedcov vyhlásená za tatranský národný park. Ale tento návrh bol uskutočnený omnoho neskôr — roku 1949.

Cesta na Smokovec a Tatranskú Lomnicu vinie sa cez malebný pašhortký kraj, chvíľu stúpa a hned zas klesá... Za oknami autobusu miňajú sa horalské dedinky — Podspady, Ždiar. Z Tatranskej Kotlinky možno odbodiť do Belanských Tatier a Belanskej kvapľovej jaskyni, ktorá je perlou Vysokých Tatier. Príroda tu stvorila nádherné divadlo pre eči diváka — kulisy vtesané do vápenca sú akoby nemí svedkovia zašlých drám odohrávajúcich sa pod zemou. Uprimné slovo zasväteného sprievodcu vie vyčariť tie najfantastickejšie obrazy z detsťa.

Tatranská Lomnica víta nás plná slnka a pokoja. Iba z času na čas zahrkce zvenciek visutej lanovky na Skalnaté pleso a Lomnický štít. Malá kabina vznáša sa vo výške až 263 metrov nad zemou a je z nej uchvetný pohľad na Tatranskú dolinu i úpätie štítov porastených kosodrevinou.

Tažko sa je ľúčiť s Tatranskou Lomnicou. No čaká nás ešte Starý Smokovec a Štrbské pleso. Starý Smokovec je hlavným strediskom turistického ruchu, leží vo výške 1000 metrov na južnom slnecnom

svahu Slávkovského štítu. Spolu s Novým, Dolným a Horným Smokovcom tvorí Smokovecké stredisko. Smokovec je hlavným dopravným uzlom z Popradu na Štrbské pleso a do Tatranskej Lomnice. V tunajších klimatických kúpeľoch a sanatóriach sa od roku 1875 liečia choríma pleura.

Jednou z najčarovnejších turistických výletov je cesta z Tatranskej Lomnice lanovkou na Skalnaté pleso o odťaľ hrebeňovkou na Hrebienok. Hrebienok je najfrekventovanejšou turistickou križovatkou: nádherný pohľad na masív Lomnického štítu až po ústie Studenej doliny. Električkou možno dôjsť na Štrbské pleso. Morenová terasa vo výške 1361 metrov vytvorila prirodzený rezervoár pre najväčšie tatranské jazero. V jeho zelenavej hladine zrkadlia sa štity najkrajsieho tatranského masívu — Vysokej. Akoby ponúra sed skál splývala s achátovo-zelenou vodou jazera v neopisateľnú hru farieb.

Z južnej strany sa otvára oku jeden z najspanieľejších obrazov: V diaľke Liptovská a Popradská dolina vrubená z juhu hrebeňmi Nízkych Tatier s Kráľovou hoľou známu z janošíkovskej tradície.

Sest dňi uprchlo ako voda z mlyna. A my sme nastačili prezriefi si všetky krásne kútky Tatier — monumentálnu výstavbu Vyšných Hágov a Tatranskej Polianky, sanatória, hotely, výstupy na horské štity... Ale tak to už býva: niet čas. A niet ani miesta, aby sme vám tu všetko opísali. Nie, môj poľský kolega nebola sklamany. Naopak. Slovenské Tatry a slovenskí ľudia získali si ho navždy.

Nuž — neodkladajte — v podjeseň sú Tatry najkrajšie. Čakajú na vás. Nedajte sa odradiť ani ťažkostami pri získavaní turistických prieupustiek. Verte, každá námaha stojí za to, aby sme sa dostali pod belasé štity Tatier.

PS.

Z celej cesty mali len jeden neprijemný zážitok (a nie len my) — neúprimné chovanie sa personálu „Turistu“ v Starom Smokovci voči nám. Dúlame, že si toho všimne i Národný výbor vo Vysokých Tatrách.

JAZYKOVÝ STÍLČEK

MOJEJ MATKY REČ

Reč našich otcov a matiek, ten dar najsvätejší daný nám do vienka, musíme si udržiavať a zachovávať v celej jeho kráse, ľubožučnosti a čistote. Je to naša prvoradá národná povinnosť a legitimácia slovenskej príslušnosti. Vedľa celého pokolenia Slovákov žili, trpeli a mreli pre ňu. Vieme dobre, kolko zápasov a obetí museli priniesť naši dedovia a otcovia, kym slovenské slovo mohlo slobodne zaznieť zo slovenských úst. Je krásna a bohatá naša reč. Pokolenia básnikov a spisovateľov zaklali do jej rúcha krásu a múdrost slovenského ľudu, silu jeho umenia a veľkolepost národnej kultúry.

„O mojej matky reč je krasota je milota, je rozkoš lásky svätá!“

Tak vyznáva Hviezdoslav. Nuž — nezabúdajme na svoj jazyk. Učme sa ho, lúbme ho. Najmä učitelia by mali stáť na stráži jazykovej čistoty slovenčiny. Taká je už tradícia slovenského učiteľa: bol nielen učiteľom, ale aj národným buditeľom, rozsievacem osvety, a kultúry a strážcom krásy a bohatstva jazyka. Dúfame, že ani naši učitelia na Orave a Spiši nezabúdajú na svoju misijnú úlohu v zachovávaní a udržiavaní čistoty slovenčiny.

Pre nich — a pre všetkých, ktorým slovenčina leží na srdci — zavádzame tento jazykový stílček, kde budeme pravidelne písat o niektorých stránkach jazyka slovenského, najmä v porovnaní s poľšinou.

*

Tým, ktorí ovládajú rovnako jazyk poľský ako slovenský robia určité fažnosti slová a výrazy rovnaké v oboch jazykoch, líšiace sa však svojím významom. Preto prinášame dnes krátky slovníček slov rovnako znejúcich, ale líšiacich sa významom:

poľsky   slovensky

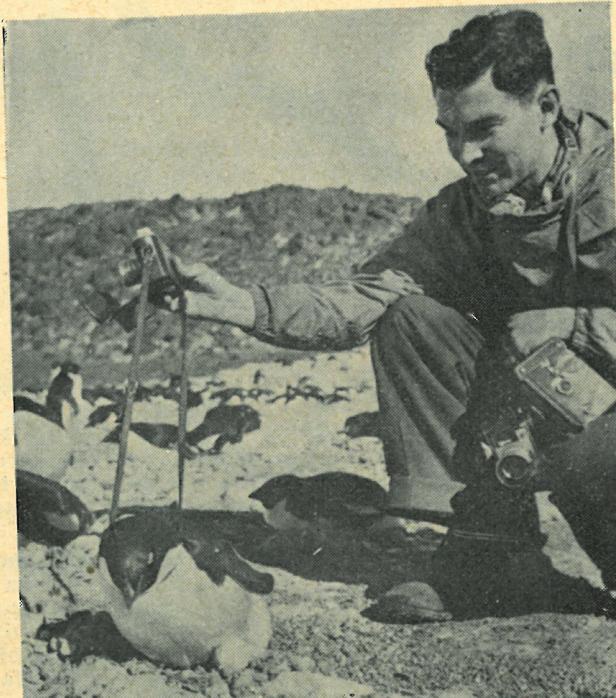
rysować nie je rysovať ale kresliť
kreślić nie je kresliť ale rysować
nożyczki nie sú nožičky ale nožničky
łaska nie je láška ale milosrdenstvo
miłość nie je milosť ale láska
czerwony nie je červtý ale starý
płyn nie je plyn ale tekutina
prasa nie je prasa ale tlač
przykry nie je príkry ale nepríjemný
pukać nie je pukať ale klopať
skrzynia nie je skriňa ale debna
skusić nie je skúsiť ale naviesť
słusny nie je slušný ale oprávnený
kraj nie je kraj ale krajina
stopa nie je stopa ale chôdido
strój nie je stroj ale kroj
treść nie je trest ale obsah
troski nie sú trosky ale starost
uroda nie je úroda ale kráska
ważny nie ważny ale dôležity
właścnie nie własne ale prawe
wobec nie je vobec ale voči
zachód nie je záchod ale západ
zapas nie je zápas ale zásoba
zawsze nie je zawsze ale vždy
zimny nie zimný ale studený
żałoba nie żałoba ale smútok
zakon nie je zákon ale rád, rehoła
zakonník nie je zákoník ale mnich
zapach nie je zápach ale vôňa
zawód nie je závod ale povolanie
zbadać nie je zbádat ale vyšetriť
zbawić nie je zbaviť ale spasieť
częć nie je chuť ale žiadostivosť.

JURAJ ZLATŇANSKÝ

L'ADOVÝ KONTINENT

1. júla 1957 sa začal 18-mesačný Medzinárodný geofyzikálny rok. Dve najväčšie úlchy, ktoré čakajú na vedcov v rámci MGR sú: prieskum podmienok vo vesmíre a horných vrstvach atmosféry a prieskum šiesteho kontinentu — Antarktídy. Kým dosiahnutie prvého cieľa — prieskum vesmíru — vďaka úspechom vedcov daleko pokročilo, zatiaľ Antarktída ešte chráni svoje tajomstvá.

„O Antarktíde vieme menej ako o tej strane Mesiaca, ktorá je obrátená k Zemi“ — povedal výstredne

2

3

istý americký polárny bádateľ. Šiesty kontinent — Antarktída sa rozprestiera okolo južného póla a je pokrytý niekoľkokilometrovou vrstvou ľadu. Rozloha Antarktídy je asi 14 miliónov km² čo je viac ako plocha Európy.

Povedali sme, že Antarktída STRÁŽI SVOJE TAJOMSTVÁ

Napriek tomu sa vedeckom podarilo zistiť mnoho nového. Tak tu objavili horské masívy, ktoré sa tiahnu v dĺžke 2500 a sú vyššie ako Alpy (najvyšší konciarmeria asi 7000 metrov), dve činné sopky a zároveň také divy prírody, ako...

ZELENÚ OÁZU

o rozmeroch 8000 km², na ktorej je 23 jazier so sladkou vodou a s pestrou vodnou faunou.

Keby čitateľa neprekvapili ani tieto fakty, dodáme, že na Antarktíde objavili

BOHATÉ LOŽISKÁ

uhlia, zlata, medi, chrómu, molybdénu. Pritom výpravy preskúmali len pomerne malú časť tejto pevniny. Niektorí vedci sa domnievajú, že Antarktída nie je kompaktnou pevninou, ale že sa skladá z niekoľkých ostrovov, pokrytých spoločným ľadovým kruhierom.

Pred niekoľkými desaťročiami bol južný pól svedkom zániku výpravy kapitána Scotta. Keď sa Scott po vynaložení všetkých síl dostal cez ľad Antarktídy k pólu, našiel tu už

NÓRSKU ZÁSTAVU

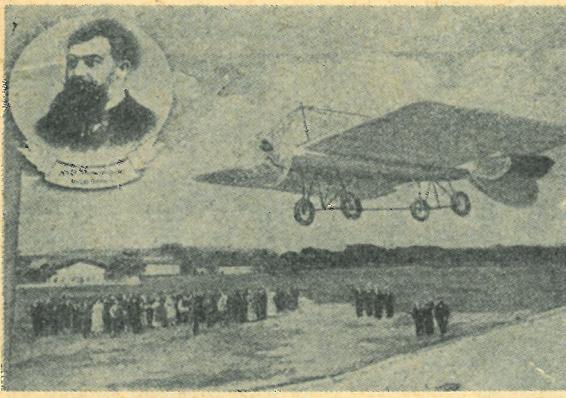
Vztyčil ju 35 rokov pred Scottovým príchodom jeho rival v šachetnom boji o dobytie pólu — Amundsen. Vyčerpaní, premrznutí členovia Scottovej výpravy zahynuli na spiatočnej ceste.

Odtedy sa veľa zmenilo. Polární bádatelia majú k dispozícii výmoženosť modernej vedy a vedia celif i najväčšiemu zúreniu živlov. Najväčšiu pozornosť venujú vedecké skúmanie podnebia Antarktídy. Pri prieskume Antarktídy spolupracujú vedeči z 12 krajín. Najpočetnejšie sú výpravy Sovietskeho svazu, USA, Veľkej Británie, Japonska a Nórsku.

1. Ładová tiš, pusto...

2. Tučnaci sú krotké a tak trošku hľupučké zvieratká. Možno ich chytať i fotografovať, ako to robí tento člen americkej výpravy Mc Murdo Sonnd.

3. Stretnutie s takouto zlostnou čajkou zaiste nie je veľmi príjemné. Ako vidno, ani v Antarktíde človek nie je bezpečný.

1

RYCHLEJI — VÝŠE — DÁLE

Do nedávna jsme znali v leteckém pouze tři pojmy: letadlo, hydroplán a helikoptera. A dnes... Až se nám točí hlava, když pomyslíme o tom, jaké přišly změny a co nás ještě čeká. Máme před sebou nové typy letadel, helikopter, úplně nové zásady létání a řízení, nové pohony motorů; pístové motory, tryskové, plynové turbiny, „Aerodymy“, „létající Jeepy“ atd., atd.

Než však začneme mluvit o letecké budoucnosti, stojí za to, abychom si připomněli v několika slovech jeho povstání a první kroky. Tak tedy:

Alexandr Fedorovič Možajskij.

Byl kapitánem fregaty „Diena“, na níž přeplynul všechny oceány. Na svých cestách se setkal s použitím balonů a došel k názoru, že tou cestou se nedojde k ovládnutí vesmíru. Dlouho nad tím hľoval, až od r. 1863, po odchodu z námořnictva, začíná konstruovat první „létací stroj“. Práce nad projekty, shánění finančních prostředků a konečně stavba samotného letadla, zabraly Možejskému 19 let.

Přišel den 20. července 1882, kdy na vojenském cvičišti v Krasném Sielu u Petrohradu stanul konečně hotový aeroplán, připraven k odletu. Na pohled připomínal loď. V přední části trupu měl umístěné dva parní motory. Jeden o 10 koňských silách a 450 obrátkách za minutu poháněl přední vrtuli a druhý o 30 koňských silách a 300 obrátkách poháněl dvě vrtule, nacházející se v dolní části křídla, po obou stranách trupu letadla. Konstrukce byla dřevěná, křídla měla délku 25,5 m. Byla povlečena nepromokavou tkaninou. Letadlo mělo čtyři kola s železnými obrubcemi, vrtule se točily velmi pomalu.

Ivan Golubov, spolupracovník Možajského provedl první zkoušku v létání. Zvýšil obrátky vrtulí a letadlo se začalo pomalu vznášet do vzduchu. Po přeletu několika desítek metrů spadlo na zem. Slabé motory nebyly schopny udržet vrtule na velkých obrátkách. První neúspěchy Možajského neodrázily. S novým zápalem přistoupil k dalším pokusům. Chtěl zvýšit sílu motorů a zlepšit konstrukci svého letadla.

Jeho finanční prostředky se však rychle vyčerpaly, dluhy začaly vznášet a carát byl ke všemu lhůtější. Jednoho dne bylo letadlo prodáno ve dražbě. Možajskij se tím zhroutil, co nepříznivě působilo na jeho chatrné zdraví. Jeden z největších ruských vynálezců zemřel r. 1890. Na zachování jeho prací neměl tenkrát nikdo zájem.

Bratři Wright.

Rok 1903 je zapsán v historii leteckví... Zdařilé pokusy s ovládnutím vesmíru byly sensací. Bratři Wright sestrojili letadlo, které se udrželo několik vteřin ve vzduchu.

Potom přichází rok 1909, kdy Bleriot přeletěl kanál La Manche. Konečně v roce 1947 lidská vynáležavost víťží nad bariérou zvuku.

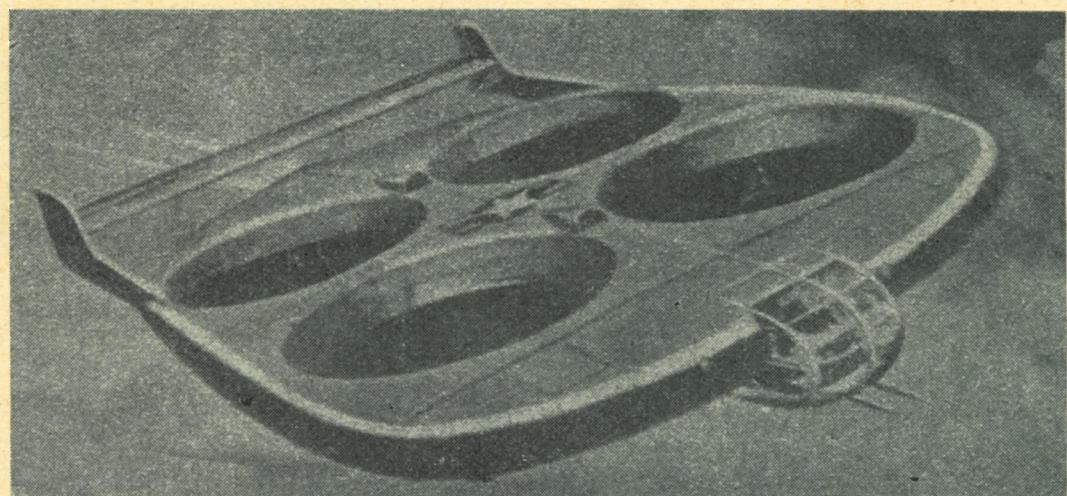
Dnešním létajícím obrům se již právě nedostává prostory na zemi. Startovací pásy se prodlužují do nekonečnosti. A to je důvod k tomu, aby se hledalo východisko ve svislém startování a také ve svislém přistávání. Začíná se proslychat, že křídla jsou přežitkem. A. Lippisch, který je ředitelem amerických výzkumných leteckých laboratoří tvrdí, že křídla se udržela u letadel pouze k vůli větší bezpečnosti — přestanou-li pracovat motory. Bude-li však v budoucnu zvětšena pohonná síla a počet motorů, co dovolí, aby byl poškozený motor opravem během letu, budou křídla úplně zbytečná. Lippisch se nyní zabývá konstrukcí letadel, která připomínají „létající talíře“, a jsou známa „Aerodymy“.

Americká letecká „Aeroraff Corporacion“ vyrábí letadla, zvaná „létající Jeepy“, která se dovedou pohybovat jak ve vzduchu, tak na zemi i ve vodě.

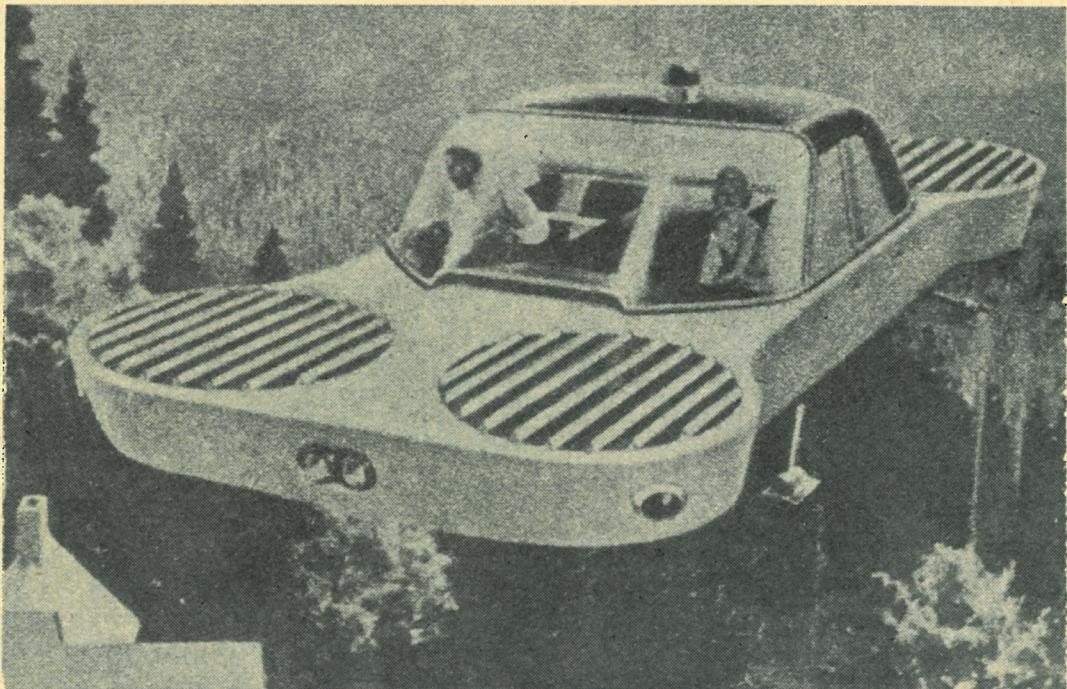
Sovětí konstruktéři pracují nad projektem létajícího auta, při čemž nosnou silou má být proud vzduchu, jehož ohromnou rychlosť vytváří zvláštní elektrický tryskový motor, poháněný atomovou energií. Takové jsou plány na nejbližších 10 let. Je možné, že již zanedlouho budou sestrojeny první kosmická letadla a tím zároveň se uskuteční lety na měsíc a nad námi budou kroužit umělé družice, které budou — lázeňskými mísý pro nás pozemšťany a... stop — dost té fantazie, která se v nedaleké budoucnosti stane skutečností.

2

3

4

1. Jedna z obrazových rekonstrukcí slavné události 20. července 1882, startu Možajského letadla. V oválu nahoru je snímek vynálezce.
2. V Itálii byly nedávno prováděny zkoušky s jednoosobovými skládacími helikoptérami. Vrtulník má motor o 45 HP, rozměry rychlosť 110 km/hod. Vznese se do výšky 4000 km a může doletět 267 km daleko.
3. Super-Jeep o váze 3,6 tuny poháněný čtyřmi turbovrtulovými motory, co mu dovoluje na rozvinutí rychlosť 500 km/hod. a přelet 1725 km.
4. Zanedlouho budeme takto cestovat. Spatně cesty přesstanou automobilistům překážet. Na obrázku vidíme připravovanou adaptaci již existujících aeroautomobilů, které zatím jsou vyráběny pro vojsko.

PÝTAME SA

KEDY BUDE MAT KACWIN ELEKTRINU?

Päť rokov sa snažia Kacwinčania zelektrifikovať svoju obec. Vo februári 1953 sa rozhodli postaviť si malú elektráreň. Ale keď už nasledujúceho roku videli susednú Nedicu osvetlenú vzdialú sa svojho úmyslu. Počkáme si na vysoké napätie, povedali si. A pustili sa do zháňania potrebného materiálu. Prešli štyri roky. V podaľtorých kacwinských domoch visia už elektrické žiarovky. Ale elektriny ešte stále niesie a niesie. Väčšina potrebného materiálu je už namieste, časť ešte chýba, a kúpí si ju net kde. Materiál ide tam, kde je elektrifikácia zaplánovaná. Kacwinčania sú však tej mienky, že by mal ísť tam kde nač čakajú,

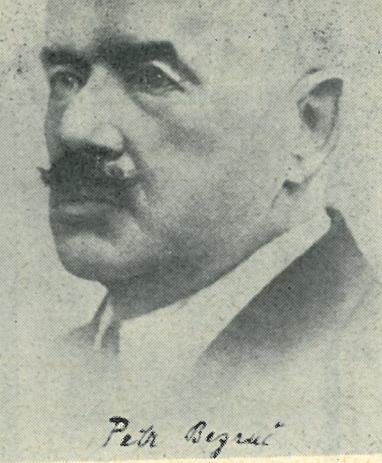
kde už všetko majú pripravené a zopár tisíc do toho vložili. Nuž — čakajú, hoci keby mali materiál už dávno by si boli zaviedli elektrinu do svojej obce.

KEDY SA SKONČÍ KOMASÁCIA V KACWINE?

Kacwin má smolu. Nielen s elektrifikáciou, ale aj s komasáciou. Štvrtý rok sa prevádzka v Kacwine komasácia a nik nevie kedy sa vlastne skončí. Nedobre to vplýva na povznesenie hospodárstva: mnohí rolníci si neupravujú riadne svoje pozemky, čakajú na novopridelenú pôdu. Hnoj? Nevyveziem, počkám, aby som si dobre mohol pohnúť svoju zem — tak hútajú mnohí. A zatiaľ ich hospodárstvo upadá. Tí rozumnejší sa však pýtajú: načo sa začalo s komasáciou, keď nieto geometrov?

Pútia sa vám tiež driečne krajanky z Kacwina? Na obrázku — pred vystúpením v Želove. Foto: J. Svoboda

Peter Bezruč

BARD SLIEZSKEHO L'UDU

„V hmlisté predjarné ráno kračali sme za jeho rakovou.

Odišiel ako žil. Ticho. Bez pomopy, ako vánok z jarných polí...

V istý januárový deň roku 1899 dostał šéfredaktor Casu dr. Ján Herben zväzoček básni a tento list: „Pán doktor, hoci nedávate svoje noviny nacionalistickému ani platonickému smeru, posielam Vám predsa len svoje verše k nahliadnutiu... Ráchte mi odpovedať v listári Času v budúcu nedelu...“ Podpísaný neznámy Peter Bezruč. Básne uverejnili. A nadšený redaktor oznamuje: „Uverejňujeme verše zatiaľ neznámeho básnika Petra Bezruča preto, že sú mohutné a vásivné a nové, i preto, že si od jeho talentu veľa sľubujeme. Básne mali prenikavý úspech. Prudko, s neobýčajnou silou otriasli svedomím národa. Vzbudili záujem, obdiv a úžas. Tajomný Peter Bezruč z dňa na deň získal si popularitu a slávu, po celom Sliezsku.“

No mladý básnik si úzkostlivo a vásivno tají svoje meno. Netúži po sláve, ani po tituloch a poctách. Chce hovoriť iba ako jeden s tých bezmenných sedemdesaťtisíc, čo hynú o hlate a biede pod Tešinom.

„Nemohol by som písat, keby na mňa hľadeli zo všetkých strán. Musím zostať nevidený. Ako ti starí bardovia a minesengri“, píše.

Odpociatku jeho tvorba patrí ľudu:

„Tak děje se. Pán chce. Noc táhne nad mím lidem: zahynem, nežli se rozednú.

V té noci já modlil se k démonu Pomstu, prvy bard z Beskýd a poslední“.

A keď predsa len i proti svojej vôle je náhodou odhalený, — ranený a urazený básnik sa trpko žaluje:

„Celý život som sa vyhýbal všetkému, čo páčilo verejnosti. Nikdy som nebol na žiadnej zábave a nemohol som nikdy pochopiť gusto básnikov, ktorí s vlastným srdcom pod plným menom chodia na trh.“

A do tej chvíle sa básnik „Slezských písni“ navždy odmíchal: „Co som povedal, dokázal som povedať ako bezmenný. Akonáhle zvedavosť ľudska začala nazerať pod masku, nemal som čo povedať“ — prehlašuje do krajnosti roztrpčený, plný skepse, a bôlu. Iba neskôr sa nechal odmäčiť a pridal čo — to do kytice nevádnúcich kvetov svojich slávnych „Slezských písni“.

Kto sa to skrýval pod menom Peter Bezruč? Skromný, cudný a plachý človek, krehký a citlivý samotár so srdcom horúcim, plným lásky a nenávisti. 31-ročný poštový úradník Vladimír Vašek.

Tie jeho úchvatné, sugestívne verše vytryskli ako žeravá láva z rozbúrenej sopky jeho rebelantského srdca. Láva nenávisti a svätého ohňa vzbúry a vzdoru. Je to poézia, ktorá je odrazom najzarejšej skutočnosti, ktorá je výrazom národného génia. Bola to tvrdá, chlapská reč: pride deň odplaty, budeťte pykať, páni, za krivdy páchané na mojom ľude.

„Všichni vy na Slezské všichni vy, dím, hlubokých páni vy dílum: príjde deň, z dolu jde plamen a dým, príjde deň, súčtujem spolu! A ten deň skutočne prišiel.

E. Benčík

OKOLÍ DÉDA PLOE

MARIAN
KAŠKIEWICZ

Město Ploesti leží v centru rumunské naftové oblasti, avšak s historií nafty nemá mnoho společného. Novinář, který hledal prameny o jeho povstání, shledal, že zakladatelem města byl vůdce povstání v XVI. století — děda Ploe, čili děda Děšť. Přes toto město však vede cesta k naftovým polím, odkud před 101 lety projížděly první cisterny s naftou, vytěženou průmyslovou metodou. Od tohoto okamžiku můžeme teprve pozorovat souvislost Ploesti s naftou.

Vrátme-li se v myšlenkách o celé století zpět, neudiví nás tehdejší technika ani výše těžby, jež byly v oněch podmínkách obdivuhodné. Během roku 1857 bylo vytěženo 270 tun nafty. To rozhodlo o rázu sídliště děda Ploe... Stalo se průmyslovým naftovým centrem, známém právě na celém světě.

Nafta byla známa již před dávnými časy. Staré vykopávky u břehů Eufratu nám ukazují, že ji lidé užívali již před šesti tisíci roky jako paliva, stavebního materiálu a v Egyptě dokonce k balsamování mrtvol. Ale naftový průmysl jako takový je mladý... Veteráni tvrdí, že právě proto nemá žádný svérázný folklor, charakteristický na příklad u hornictví. Tak tedy zde neexistují žádné legendy o permonech či zlém duchu, ani o strážcích — čarodějích, kteří hlídají podzemní poklady. V krátké historii těžby nafty se však setkáváme s celou řadou strašných tragedií. Hořící nafta ničí kolem sebe vše velmi rychle. A když neštěstí mine, bylo by těžké se domyslet v těžbě nějakých romantických prvků, ze země prostě vyplývá nahnedlá lepkavá hmota.

Nebudem však čtenáři líčit hrozné scény, spojené s požáry šachet které jsou v museu v Ploesti tak názorně ukázány, že divákovi vstávají hrůzou vlasy na hlavě. Určitou představu může dát listina, nacházející se mezi jinými památkami. Byla napsána naftovými potentaty. Je to vlastně ceník člověka a jeho jméni, vypracovaný s anatomickou důkladností. V této listině byly různé části lidského těla přepočteny na peněžní hodnotu, jako zboží v obyčejném obchodním ceníku. Dovídáme se zde, že pravá ruka je dražší než levá, nohy jsou levnější než hlava. Lidský život je stejně drahý jako kráva, která tehdy stála 1800 lei. V druhé části ceníku je určena hodnota selského majetku, který podlehl zkáze. Pouze za rok 1929 bylo vyplaceno odškodné dokonce ve dvou a půl tisících případů, z toho přes sto smrtelných.

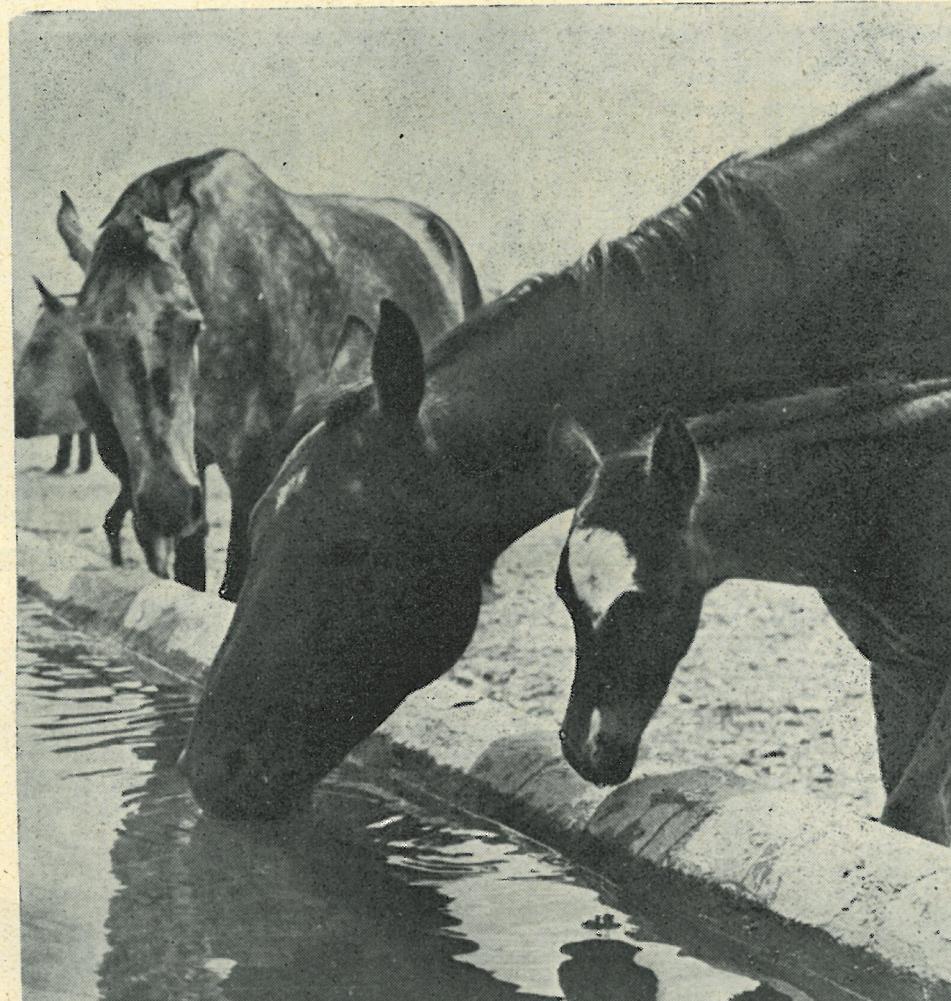
Zaměstnavatelé byli bezohlední a nedbali o to, v jakých podmínkách dělníci pracují. Platili a za to žádali naftu, jejíž kojunktura stále vzrůstala. Dělníci se snažili různými spůsoby o to, aby jejich pracovní podmínky byly zlepšeny. Obraceli se dokonce se svými prosbami na krále. Tímto způsobem se dostalo do musea jméno naftaře Joana Chivu.

Jemu jedinému se podařilo dostat přes kordony policie ke králi Karlovi I., který navštívil naftovou oblast. Karel I. byl Němec a neznal dobré, jak většina rumunských monarchů, jazyk této země. Na banketu, vydaném na počest krále průmyslovou společností, zpozorovali všichni přítomní Joana Chivu, držícího pokorně čepici v ruce a vyhlašujícího jedním dechem prosby dělníků. Král, který nerozuměl, o co jde, se zeptal jednoho ze spolusedicích a ten mu odpověděl, že ho dělník prosí o autogram. Karel I. žádost splnil, vzal se stolu list papíru, na němž se podepsal. Dělníci papír nadšeně přijali a s provoláváním slávy králi šli k učiteli, aby jim přeložil francouzská slova. Tento je teprve vyvedl z omylu, když jim řekl, že král se prostě podepsal na jídelním lístku z hostiny.

Ale vraťme se do současnosti... Cesta naftovými poli nám nepřipomíná typickou průmyslovou oblast. Míjíme zde dosti hustě rozložené čisté vesničky, mezi nimiž se táhnou kukuřicová pole, švestkové háje a na svazích vinice. Pouze místy vystupují z bohaté zeleně železné naftové věže, které dávají krajině jiný ráz než je na příklad v zemědělské Transylvani. Zastavujeme se u jedné z věží. Je zde ticho a klid. Pod dřevěnou stříškou sedí 7 dělníků, kteří napjatě pozorují kolísající hodinové měříče. Je to „návrší 700“ v Bezdecti. Na něm se rozložila na železných nohách slavná „miss petroleum“, čili jedna z výnosných věží. Jejím kovovým hrdlem protéká až 25 wagonů nafty denně. Návštěvníkům ukazují právě tyto bohaté věže, aby vyvrátili jejich mylné domněnky o tom, že nafta v Rumunsku již vyschla. Cizí naftové koncerny totiž v posledních letech prohlašovaly, že naftový průmysl v Rumunsku je v agonii. Nejvíce byla tato propaganda rozšířována v době, kdy začalo v Rumunsku znárodňování průmyslu a zároveň s tím i naftových polí. Je tedy vidět, kam směřovaly tyto „teorie“... A jestliže se staly případy, že některé věže začaly vydávat s naftou slanou vodu, což znamená, že ložisko je vyčerpáno, byly to pouze následky vykořisťovatelského hospodaření zahraničního kapitálu. Tak to bylo také ve věži „návrší 700“, která byla uznána za vyčerpanou. Když však přišli noví hospodáři a prohloubili šachtu, narazili na ohromné ložisko, jež vlastní silou (300 atmosféér) vytlačuje naftu ze země.

Nemůže se proto mluvit o agonii, ale raději o rozkvětu rumunského naftového průmyslu. Nafty je dostatek a jak tvrdí odborníci, vystačí pro řadu pokolení. Dnešní roční těžba překročuje 11 milionů tun; to je o 2 miliony více než v roce 1938. Za tři roky je plánována roční těžba na 13,5 milionů tun. To přesune Rumunsko na přední místo na světě v první desítce států s těžbou nafty. Tím spíše, že již nyní se začíná s těžbou mimo Ploesti také v oblasti moldavské.

MÓDA • MÓDA

ROZŠIŘUJTE SVOJU TLAČ,
OBJEDNEJTE SI „ŽIVOT“

PKO Warszawa číslo konta
Nr. 1-6-100020 Centrala Kol-
portażu Prasy i Wydawn.
„RUCH“ Przedsiębiorstwo

Państwowe ul. Srebrna 12

S DOBRÝM ČLOVEKOM O L'UDOVÍ ONDREJEVOVÍ

Vídal som ho neraz. A vždy obklodeného hľomi posluchačov. Načívali so zatajenným dychom.... Neskrotená hra fantázie, oheň vtipu, vrodený humor a mimoriadna inteligencia.... nie, jakžiž som nestrelol lepšieho rozprávaca.

Dnes mláky sedime v jeho izbietke zaujaté mláym septembrovým slnkom....

Leží. Chory je.

Občas s námahou zodvihne šedivinami postriebrenú hlavu a bledú pochudnutú tvár uprie kamsi von oknom. Do záhrad. Ta, kde šumia plataný a kde si volne vyhívajú vetrík....

Rozomína sa. Potôčik spomienok žblinke do ticha....

I jemu, chlapca, prišlo vziať miesto knižiek rýr a čakan. Tak rásol. To vari vtedy zrodil sa v ubolenom a doranom srdci vers:

„Som fánoška traperívy syna

i doklad jeho zatajený.

Ked' tisíc pánskych hydier rozplútne nebudeš hynut v tejto zemi.

Ach, basne, básne! Duša je plná, v srdci to vrie, piš. A on nemohol nepísat.

Potôčik spomienok sa na chvíliku kdesi pristaví. Zítá kostnatá ruka siha do kouznej polícky.

„Martin Nociar Jakubovíe — to bola prvá“ — slabusky previnilý úsmev na chvíliku očari blečú tvár. Hned však zosmúmie. Vzdýchne si: „Vela zúsilie i beznádeje, utrpenia i bezsených nočí pochované je v nej.“

„Ale aj vela lásky a pozie“ — uspokojujeme ho. A trasúca ruka opäť

nebudeme hynut v tejto zemi.

Zbojnícka mladosť.... Známa ľúta knižička torko ráz precitena.

Zotmilo sa. V krivolkávych uličkach Palisád rozvesecujú sa drobné svetielka. Len viny spomienok ďalej žiblkoči do ticha....

„V tom období žilka aj trojica vašich obľúbených dobrodružných románov pre mládež: Africký zapisník, Súmrak. Príhody v divočine, však?“ „Hej!“ „A...?“

čitateľ je náchyný bagatelizovať. Nerá odpovedať na túto otázku, pretože mladý v Afrike ani v divočine. No ešte som... bohužiaľ, vtedy neboli na to podmienky.

Niky som neboli v Afrike. Nebolo za čo. „Ale čitateľ vám predsa uveril. A to je hlavné. To svedčí o neobyčajnej umeleckej sile vášho talentu.“

E. Remiš

— Kto hádže? — obrátil sa Jerguš.

Zahučalo znova. Kameň uderil medzi stromy, tupo padol, zaryl sa do zeme. Nácko sošúral klobúk, chytil do hrsti, chcel zutekrať.

— Nebez, — zadrzal ho Jerguš. — Opáčime, kto hádže. Naučíme ho môžu!

— Vybehli na Horičky.

Za Volarkou, Čaleko, až hen pri Jelšovej vode, blízo samej Hate, zohýnal a vystierať sa chlapec. Krúti rukou, stočil sa, vynodil; nový kameň letel na Horičku s mocným hukotom.

— Už ho vidím! — povedal Jarguš a chytil sa cez lúku. Nácko poskakoval za ním.

Bliží sa — chlapec prestal hádzat. Čakal, jedovate sa usmieval. Jerguš ho hned poznal: Mato Kliešt Horuci. Chlapec bez matky a bez srdca...

Zastal pred ním a hľadel. Motal sa, postával. Zdvihol okrúhly kameň, položil do praku. Rozkruti, zvrhol sa, výhodił sa do vzduchu, švihol rukou. Kameň zafutol v povetri, letel nad Horičkou v ohromnej výške, drobny ako mušta.

— Pod ty, čo sa žaby bojiš, — obrátil sa Kliešt k Jergušovi, — naučím ňa hádzať z praku!

Jerguš siel, zastal bokom, na dva kroky. Nácko nedoveroval, nepribližil sa.

— Sem sa dívaj! — ukazoval Mato. — Vezmes kameň, sem ho položíš, do praku. Rozkruti a hodíš. — Rozmotal prak, vložil doň veľký kameň, krúti.

— Ta pozorej, do neba!

Jerguš sa zahľadal do výšky, čakal. Mato Kliešt rozkrúti prak, obrátil sa k Jergušovi, udrel ho kameňom. Jerguš spadol, zatnil sa mu v očiach. Precítil sa, chytil sa za laket lavej ruky. Bolelo na umretie, siat nevŕádaj. Ježal. Okolo neho poskakoval Nácko, božekal a plakal. Zazrel aj Mato Kliešta s jedovatym úsmievom, s pichlavými očami. Načieral vodu do klobúka, priblížil sa k Jergušovi, natiaľ mu na tvár. Skeril sa, že štipalo a jedovalo.

— Povedal som ti, že sa ešte stretneme, — vravel. — So mnou si nezáčinaj! Jerguš mlčal.

Mato chytil ho pod pazuchami, dvíhal. Nácko prestal plakať, začal pomáhať. Postavili Jerguša na nohy, viedli okrajom lúky, vedla záhrady. Neviadal Jerguš, nohy sa potinásali v kolennach.

— Ty si, možno, mocný, — rozprával Mato Kliešt Horuci uštipačne, ale ja som ziosnejší. Nič nehládim aj zabijem.

Jerguš mlčal, sprobúval nohy. Prestavali sa triasť, mocneli. Sprobúval ruky — sila sa do nich vracať. Strácal sa aj bolest v lakti. Blížil sa k vŕbiňam, kde v zime so Stefanom Rašagom odrážal vodu na lúku. Jerguš sa vyrhol, zlost v horn zovreľa, chytil Mato Kliešta, zdvihol, hodil do jarčeka. Mato zaryl sa hlavou do hlineného mula. Nácko zaplakal, zabožekal, skákal okolo jarčeka.

Mato Kliešt vydolil sa z jarka na lúku. Tvár mal zalepenú hlinou, len pichlavé oči sa iskrili a biele zuby cvakotali. Rygal neludským hlasom. Rútil sa k záhrade, z murovaného plôška vytiahol, le-teľ na Jerguša, zastavil sa dva kroky. Prikril sa, zahnal kameňom, nehodil. Chcel oklamat Jerguša, aby sa uhol, a trafti ho. Hľadel mu do očí strašne, dravo. Jerguš, trochu pobednú, dival sa na kameň. Nelybal sa. Umne sa len vtedy, ked kameň vyletí. V poslednej chvíli. Skôr nie, bola by to chyba.

Mato Kliešt zareval najmocnejšie, hlasom chraplavým. Prikrčil sa, skočil dopred. Jerguš zazrel veľký kameň pred sarnými očami, mihom lhal si na tvár. Kameň netrafil Mato Kliešt dať sa na utiek. Jerguš vysvihol sa oko strela, chytil Mato za plecia.

— Zabijem ťa — kriačal Mato Kliešt prerývaným hlasom.

— Nie — povedal Jerguš pokojne. — Nezabijes. — Chvíli mlčal a doložil: — Neubližím ti, macochu máš! — Pustil Klieštu, vrátil sa k Nácovi.

Mato Kliešt zastal, zvesil hlavu, zahľadal sa do zeme. Prudko sa rozplakal, pobral sa cez Katrenu. Skúcať. Zbociť k potoku, umýval sa. Potom záčhol Chvíli sedeli na kameni, vrátil sa k vŕbiňam s vásňou, vymerenou tvárou.

Jerguš a Nácko umývali si nohy v jarčku.

— Budme kamaráti — priblížil sa Mato Kliešt k Jergušovi. Zlostný úsmev už nemal na tvári. Podával Jergušovi ruku.

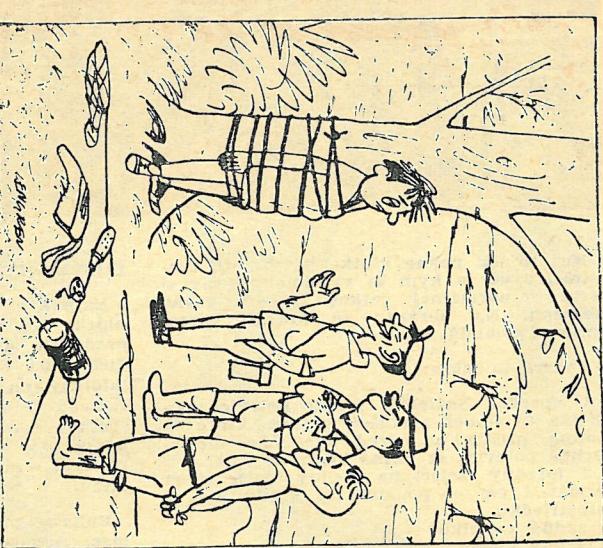
— Už ti neverím, — povedal Jerguš ticho. — Udierať od chrbta.

— Zaprisaham sa, že nie! — presvedčal Mato. — Budeme dobrí kamaráti, nebudem sa bat nikoho.

Večerilo sa. Súmrak líhal na mokrú trávu. Bojovníci sa odprevádzali. Pohvídzívali a smiali sa, ako smiešne sa poklopčili. Už sa to nikdy nestane...

(Zo „Zbojníckej mladosti“).

HUMOR

„Zivot“ — czasopismo społeczno-kulturalne Towarzystwa Czechów i Słowaków w Polsce, Redaguje Kolegium w składzie: Emil Beník (sekretarz redakcji), Augustyn Bryja, Adam Chalupec (redaktor naczelny), Ignac Nižnik, Lidia Mšálová, Alena Matelová, Hanna Svočková, Julia Berli-Włodowicka (redaktor graficzny), Bogusław Włodarski. Adres Redakcji Warszawa, Al. Jerozolimskie 47 II p. tel.: 21-55-59. Wydawca: Wydawnictwa „Prasa Krajowa“ 6 zł. Wpłaty przyjmują wszystkie urzędy pocztowe na konto Nr 1-6-100020 „RUCH“ półroczna 6 zł. W-wa, Srebna 12, Prewenerata na zagranicę 45% droższa. Druk RSW „Prasa“, Warszawa, Smolna 10-12, Z. 1382. A-12.

Po daždi pribehol Nácko, zadychaný a netrpezlivý.

— Zbadal som, — povedal, — veľké ako mytovnica hniezdo! Budu v ňom jastrabu.

Utekali, čiapkali po blate bosými nohami. Prosto cez Hat i cez lavíčku povyse zumpy. Cez Kateru záhradou, lúku Volarkou, priamo k Horičke.

Na obrovskej lipe, sysoko, v trojčennej vidlici, tmavelo sa okrúble, tajomné... jasstrabov bojim.

— Možno, sedia na hniezde, — povedal Nácko šeptom. — Chod' k nemu, ja sa jasstrabov bojim.

Lípa bola mokra a studena, kžíli sa nohy i ruky. Nemal chuti liezt na hrubu opachu.

— Pôjdem ja. Ale ak ma napadnú, ty budeš na vne.... — A štel. Stonajúc a božkajúc. S konára na konár. Ako mladá opica. Blížil sa k hniezdu, zavolal: — Ak sú mladé, dam ti iba jedno. Ja som ich zbadal!

Pozrel hore, zamračil sa. Posedel bezradne na konári, a nezrozumiteľne sonrúc, ponály sa začal kľať nadol.

— Bojíš sa? opýtal sa Jerguš.

— Nebójim, — odpovedal Nácko, — ale to je hráč!

Vidlica bola vydutá nádorm rakoviny. Jerguš sa smial, furáčky vysmeval. Podchytil Nácka, pomohol mu na zem. Pozreli, čo to bolo: okrúhly, ako slepačie vejce kameň.

Po daždi pribehol Nácko, zadychaný a netrpezlivý.

— Zbadal som, — povedal, — veľké ako mytovnica hniezdo! Budu v ňom jastrabu.

Utekali, čiapkali po blate bosými nohami. Prosto cez Hat i cez lavíčku povyse zumpy. Cez Kateru záhradou, lúku Volarkou, priamo k Horičke.

Na obrovskej lipe, sysoko, v trojčennej vidlici, tmavelo sa okrúble, tajomné... jasstrabov bojim.

— Možno, sedia na hniezde, — povedal Nácko šeptom. — Chod' k nemu, ja sa jasstrabov bojim.

Lípa bola mokra a studena, kžíli sa nohy i ruky. Nemal chuti liezt na hrubu opachu.

— Pôjdem ja. Ale ak ma napadnú, ty budeš na vne.... — A štel. Stonajúc a božkajúc. S konára na konár. Ako mladá opica. Blížil sa k hniezdu, zavolal: — Ak sú mladé, dam ti iba jedno. Ja som ich zbadal!

Pozrel hore, zamračil sa. Posedel bezradne na konári, a nezrozumiteľne sonrúc, ponály sa začal kľať nadol.

— Bojíš sa? opýtal sa Jerguš.

— Nebójim, — odpovedal Nácko, — ale to je hráč!

Vidlica bola vydutá nádorm rakoviny. Jerguš sa smial, furáčky vysmeval. Podchytil Nácka, pomohol mu na zem. Pozreli, čo to bolo:

okrúhly, ako slepačie vejce kameň.

— Ach, basne, básne! Duša je plná, v srdci to vrie, piš. A on nemohol nepísat.

Potôčik spomienok sa na chvíliku kdesi pristaví. Zítá kostnatá ruka siha do kouznej polícky.

„Martin Nociar Jakubovíe — to bola prvá“ — slabusky previnilý úsmev na chvíliku očari blečú tvár. Hned však zosmúmie. Vzdýchne si: „Vela zúsilie i beznádeje, utrpenia i bezsených nočí pochované je v nej.“

„Ale aj vela lásky a pozie“ — uspokojujeme ho. A trasúca ruka opäť

nebudeme hynut v tejto zemi.

Zbojnícka mladosť.... Známa ľúta knižička torko ráz precitena.

Zotmilo sa. V krivolkávych uličkach Palisád rozvesecujú sa drobné svetielka. Len viny spomienok ďalej žiblkoči do ticha....

„V tom období žilka aj trojica vašich obľúbených dobrodružných románov pre mládež: Africký zapisník, Súmrak. Príhody v divočine, však?“ „Hej!“ „A...?“

čitateľ je náchyný bagatelizovať. Nerá odpovedať na túto otázku, pretože mladý v Afrike ani v divočine. No ešte som... bohužiaľ, vtedy neboli na to podmienky.

Niky som neboli v Afrike. Nebolo za čo. „Ale čitateľ vám predsa uveril. A to je hlavné. To svedčí o neobyčajnej umeleckej sile vášho talentu.“

E. Remiš

— Pod ty, čo sa žaby bojiš, — obrátil sa Kliešt k Jergušovi, — naučím ňa hádzať z praku!

Jerguš siel, zastal bokom, na dva kroky. Nácko nedoveroval, nepribližil sa.

— Sem sa dívaj! — ukazoval Mato. — Vezmes kameň, sem ho položíš, do praku. Rozkruti a hodíš. — Rozmotal prak, vložil doň veľký kameň, krúti.

— Ta pozorej, do neba!

Jerguš sa zahľadal do výšky, čakal. Mato Kliešt rozkrúti prak, obrátil sa k Jergušovi, udrel ho kameňom. Jerguš spadol, zatnil sa mu v očiach. Prečítil sa, chytil sa za laket lavej ruky. Bolelo na umretie, siat nevŕádaj. Ježal. Okolo neho poskakoval Nácko, božekal a plakal. Zazrel aj Mato Kliešta s jedovatym úsmievom, s pichlavými očami. Načieral vodu do klobúka, priblížil sa k Jergušovi, natiaľ mu na tvár. Skeril sa, že štipalo a jedovalo.

— Povedal som ti, že sa ešte stretneme, — vravel. — So mnou si nezáčinaj! Jerguš mlčal.

Mato chytil ho pod pazuchami, dvíhal. Nácko prestal plakať, začal pomáhať. Postavili Jerguša na nohy, viedli okrajom lúky, vedla záhrady. Neviadal Jerguš, nohy sa potinásali v kolennach.

— Ty si, možno, mocný, — rozprával Mato Kliešt Horuci uštipačne, ale ja som ziosnejší. Nič nehládim aj zabijem.

Jerguš mlčal, sprobúval nohy. Prestavali sa triasť, mocneli. Sprobúval ruky — sila sa do nich vracať. Strácal sa aj bolest v lakti. Blížil sa k vŕbiňam, kde v zime so Stefanom Rašagom odrážal vodu na lúku. Jerguš sa vyrhol, zlost v horn zovreľa, chytil Mato Kliešta, zdvihol, hodil do jarčeka. Mato zaryl sa hlavou do hlineného mula. Nácko zaplakal, zabožekal, skákal okolo jarčeka.

Mato Kliešt vydolil sa z jarka na lúku. Tvár mal zalepenú hlinou, len pichlavé oči sa iskrili a biele zuby cvak